

BRITISH COLUMBIA

"Right-thinking people know that the natives of Hindustan . . . should not be allowed into the country except for circus purposes."

— The Vancouver Sun,
June 18, 1914.

By KIM BOLAN

AS THE early morning sunlight eased its way over the North Shore mountains 75 years ago Monday, a rather weathered steamer full of coal and carrying 376 would-be Canadians silently cut the seas into Burrard Inlet.

Escorted by immigration skiffs and police cruisers, the Komagata Maru on its second day in Canadian waters was already a prisoner and its passengers' fate determined.

But it wasn't until two months later — with thousands of Vancouver residents waving a hostile goodbye from the wood piers of the city's waterfront — that the half-starved East Indians aboard the vessel were escorted out to sea by Canada's HMS Rainbow.

Despite being British subjects, who should have been entitled to enter Canada, and despite fighting hard against legislation that politicians openly admitted was to "keep Canada a white man's country," few aboard the Komagata Maru ever touched Canadian soil.

Because those aboard were thought to be anti-British, when the ship arrived back in India British police fired upon the group, killing and injuring dozens of people.

"At the time, the politicians thought they had a legitimate right to discriminate against East Indians," said Charan Gill, president of the B.C. Organization to Fight Racism.

Both Gill and Vancouver lawyer and Canadian Sikh Ujjal Dosanjh were active in starting the Koma-

Racial injustice 75 years ago

gata Maru Foundation, one of several community organizations holding events over the next two months to mark the incident.

Hardial Atwal was just a toddler when his father, Balwant Singh, a priest at the Vancouver Sikh temple, gave fiery speeches at Vancouver's Dominion Hall about why those aboard the Komagata Maru should be allowed to stay.

"It wasn't fair that they wouldn't let them in. They wanted all white immigrants. All they wanted were whites here," said Atwal, the first Sikh born in Canada who now lives with his family in Duncan.

His father was one of a group of Sikhs who tried to communicate with the Komagata Maru passengers using semaphore flags, since immigration officials would not let anyone, including lawyer J. Edward Bird, meet the passengers.

Richard Bird, a lawyer in Duncan, believes his grandfather took the unpopular stance at the time of defending the East Indians because he was a committed socialist and attacker of injustice.

Fred (Cyclone) Taylor had just led his team, the Vancouver Mil-

lionaires, to the city's first (and last) Stanley Cup. Still beaming from the historical victory, little did he know he was about to become involved in another part of history.

"He was the superintendent of immigration for the port in 1914 and of course the ship had arrived and caught everybody by surprise," his son, John Taylor, recalled this week from stories his famous father told him.

"It was his job to convey the messages, whether they were good, bad or indifferent," said Taylor, a retired immigration lawyer and former Conservative MP in the government of John Diefenbaker.

But he said despite the racism that prevailed among the politicians who eventually ordered the ship back to India, his father felt the East Indians had not been treated fairly.

At 92, shortly before his death, Fred Taylor got to meet a frail, elderly man who had been one of the survivors of the ordeal.

On a trip from India in September 1976, Giani Kartar Singh put his two hands together in front of

KOMAGATA MARU: before it was driven away

him in a typical Punjabi greeting when he met Taylor.

"Well sir. How are you? A very different coming to Canada this time, isn't it?" asked the spry hockey great.

There was no hostility between the two.

"I have completely forgotten that," said Singh.

"We have all forgotten," Taylor replied.

Rally to mark expulsion

THE KOMAGATA MARU incident must be remembered to make sure such legislated racism never happens again, Indo-Canadian community groups say.

"The Komagata Maru is a symbol of struggle against institutionalized racism and also against foreign colonial power," said Gurnam Singh Sanghera, head of the East Indian Workers' Association.

His group, along with the Vancouver Khalsa Diwan Society and other community organizations, is planning a rally near Canada Place on the Vancouver waterfront July 23 — the day the steamer and its passengers were escorted to sea at gunpoint after being trapped two months in Vancouver's waters.

"At the time in Vancouver, Muslims, Hindus and Sikhs united to defend the ship," Sanghera said. "So the Komagata Maru also signifies the unity of all the people from India."

The city of Vancouver has agreed to install a commemorative plaque to mark the historic event.

The cultural organization Vancouver Sath has written a play and organized a photo exhibition that continues through next week in the Punjabi market at Main and 49th. There will also be a permanent marker of the incident at the Ross Street Temple, Khalsa Diwan spokesman Kanwal Neel said.

All groups hope the anniversary will work to unite the Indo-Canadian community, which has been split in recent years by political rivalries and opposing views on the situation in India's Punjab.

— Kim Bolan

Activities Planned To Mark The Sad Tragedy Of Komagata Maru

By Umendra Singh

Every country has something in its past which it should be ashamed of.

Usually, it has something to do with racist policies or wrong done to a group of people of different race, ethnic or religious background.

In Canada's case, the tragedy of Komagata Maru is one of the dark chapters in its history.

May 23 marks the 75th anniversary of the tragedy and a lot of activities are being planned to commemorate the arrival of the steamer Komagata Maru in Vancouver.

Earlier this century, Canada had a refined policy of how to keep the colored people, especially Asians from India and China, out of this country. In case of Chinese, there was an expensive and humiliating head tax.

And for East Indians to arrive in this country, they had to travel directly to Canada from their homeland, without stopping, which in those times was virtually impossible. Otherwise, they were not allowed to live in Canada although East Indians were as much a part of the British Empire as anyone else in Canada. They were all British subjects.

To challenge this racist policy of the Canadian government, a group of Indians, led by a Sikh, Gurdit Singh, decided to charter a boat, Komagata Maru, and come directly to Canada. A total of 340 Indians (340 Sikhs, 24 Muslims and 12 Hindus) left on board the Komagata Maru and arrived in Vancouver on May 23, 1914.

Although everyone on board had relatives and friends living and working in Canada, immigration officials refused to let them land except a few who could prove that they had previously been living in Canada.

The rest were confined to the ship for months, suffering from

hunger, thirst and humiliation.

On July 23, 1914, the Canadian gunboat, HMCS Rainbow, forcibly pushed the Komagata Maru out from the Vancouver Harbor. When the vessel arrived back in India, the British Colonial administration wanted to arrest the passengers. A riot ensued during which many men were killed while others were arrested and locked up.

To mark the tragedy of Komagata Maru, the Khalsa Diwan Society has organised a historical gathering at 12.30pm on Sunday, July 23, at Pier A, west of Canada Place, from where the Komagata Maru was pushed out of the harbor, to unveil a permanent monument.

An Akhand Path will be held at the Sikh Temple from July 21 to July 23 and on July 23 a permanent monument will be unveiled at 8000 Ross Street at 10am. This will be followed by a historical presentations by Professor Hugh Johnston and Giani K. Singh.

In honor of those who starved on

board the Komagata Maru, donations will be made to Food Banks across Canada during the week of July 9-16 and requests have been made to the City of Vancouver and the Province of BC to make July 23, 1989, the Komagata Maru Day.

Articles will be published and distributed in English and Punjabi to make people aware of the tragedy and an exhibition is being organised.

Meanwhile, a spokesman for The Progressive Indo-Canadian Community Services Society (P.I.C.S.). Mr Charan Gill, said the Society will hold an indoor rally at 2pm on May 28 at North Delta Secondary School at 8270 - 114th Street, Delta, to mark the 75th anniversary of the tragedy.

There will be a photo exhibition with slide display of historic pictures with a running commentary. Everyone is welcome.

BUCKINGHAM RESTAURANT FISH & CHIPS

#7 - 3003 KINGSWAY
(at Rupert)

Vancouver, B.C. V5R 5J6

Ph. **435-2353**

Fish Pakora, Chicken Pakora,
Hamburgers, Fried Chicken,
Tandoori Chicken and our
special Naan Kabab.

Eat in or take out.

OPEN 7 DAYS A WEEK

For more info. call

435-2353

Announce
for the prac
"KENNEDY HEIG

8657 - 120th St. (

Appointments
(English,

Robertson

Ba

Phone: (604)438-1420   Editor Sukhdev Singh Dardi   **THE SANGHARSH**   In India Guriqbal Singh Sewak   Period May 17 - 31, 1989

ਕੰਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ 75ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇ ਗੰਢ

ਕੰਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਪੰਨਾ 12, 18, 24, 25, 27 ਤੇ ਪੜ੍ਹੋ।

(3) ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਫਸਰ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ।

(2) ਕੰਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਮੁਸਫਰ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ।

(1) ਕੰਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। PICTURES BY VANCOUVER SATH

(4) ਕੰਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਫੌਜੀ ਭੇਜਣ ਲਈ ਰੇਨਬੋ ਫੌਜ ਸੱਦੀ ਗਈ।

ਕੌਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦਾ ਪੰਝਤਰਵਾਂ ਯਾਦਗੀਰੀ ਸਾਲ

23 ਮਈ, 1989 ਨੂੰ ਕੌਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਨੂੰ ਵਾਪਰਿਆਂ 75ਵਾਂ ਸਾਲ ਆਰੰਭ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੁਖਾਂਤ ਦੇ ਵਾਪਰਨ ਦਾ ਮੂਲ ਕਾਰਨ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਲਾਈ ਗਈ ਪਾਬੰਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਖਾਸਾ ਨਕਸਲਵਾਦੀ, ਵਿਤਕਰੇ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਧੌਕਸਾਹੀ ਵਾਲਾ ਸੀ।

ਇਥੇ ਕੌਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵੱਲ ਨਾ ਜਾਂਦਿਆਂ ਸਿਰਫ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦਾ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਕੌਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਦੀ ਯਾਦ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਕੌਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿਰਾ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਸਿਰਾ ਭਾਰਤ ਦੀ ਕੌਮੀ ਮੁਕਤੀ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਭਾਵੇਂ 1914 ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਪਰ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰਾ ਹਾਲੇ ਵੀ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਖੁਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਲੁਕਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਉਪਰ, ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ, ਸਰਕਾਰੀ - ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਦਫਤਰਾਂ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਟੇਵੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਆਰਥਕਤਾ ਦੇ ਉਤਾਰ - ਚੜ੍ਹਾਅ ਨਾਲ ਇਹ ਕਈ ਵਾਰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਭਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਕੌਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੀ ਪੰਝਤਰਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇ ਗੰਢ ਮਨਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਵੈਨਕੂਵਰ ਏਰੀਏ ਦੀਆਂ ਕਈ ਭਾਰਤੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕਈ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ ਉਪਰ **ਕੌਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਆਫ ਕੈਨੇਡਾ** ਨਾਂ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦਾ ਸੰਗਠਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਈ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਤੇ ਆਦਾਰਿਆਂ ਨੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਤੇ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਨਿਸਚਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

“ਕੌਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ” ਨੇ ਜੋ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਕਈ ਅੰਗ ਹੋਣਗੇ। ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਮੰਤਵ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਰੇ ਦੁਖਾਂਤ ਦੀ ਧੌਕਸਾਹੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂੰ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜੋਕੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੁਖਾਂਤ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਚੇਤਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਦਾ ਦੂਜੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਪੈਣ ਦਾ ਉਕਾ ਹੀ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਉਲੀਕੇ ਗਏ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਫੈਡਰਲ ਸਰਕਾਰ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਮਿਊਂਸਪੈਲਟੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਾਰੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ - ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖਤ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 75 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਪਰੇ ਦੁਖਾਂਤ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਟੋਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ (ਹੁਣ ਵੀ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਟੋਰੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ) ਇਥੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਆਏ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਧੌਕਸਾਹੀ ਵਾਲਾ ਅਨਿਆਂ ਪੂਰਵਕ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜੋ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਸਦਾ ਅੰਕਤ ਰਹੇਗਾ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਤਿੰਨ ਜਿਲਦਾਂ ਵਿੱਚ ਛਪੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਇਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਵਿੱਚ ਕੌਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਦੀ ਅਤੀ ਸੰਖੇਪ ਕਹਾਣੀ ਦਰਜ ਹੈ, ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਇਸ ਗੈਰ-

ਮਨੁੱਖੀ ਦੁਖਾਂਤ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਫੈਡਰਲ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਇਸ ਵਾਪਰੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦੁਖਾਂਤ ਤੇ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਕਰਨ ਲਈ, ਕੈਨੇਡਾ ਭਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਿਨ ‘ਕੌਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦਿਵਸ’ ਦੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ (ਬੀ. ਸੀ.) ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੀ. ਸੀ. ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਕੌਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਹਾਣੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਵੈਨਕੂਵਰ ਮਿਊਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 23 ਮਈ ਤੋਂ 23 ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਕੌਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ, ਇਸ ਸਾਲ, ਇੱਕ ਹਫਤਾ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕੌਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਢੁਕਵੇਂ ਥਾਂ, ਸਮੁੰਦਰ ਕੰਢੇ ਇੱਕ **ਯਾਦਗਾਰੀ ਟੁਕੜੀ** (ਪਲੇਕ) ਲਾਈ ਜਾਵੇ।

ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਵਲੋਂ 23 ਮਈ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਾਲ ਹੀ ਯਾਦ ਵਜੋਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰੇਡੀਓ, ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਅਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ। 20 ਫਰਵਰੀ ਅਤੇ ਦੋ ਮਾਰਚ, 1989 ਨੂੰ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਨੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰੈਸ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਪਰ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ ਪਰੋਖੇ ਕਰ ਕੇ ਗੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ, ਡਰਾਮੇ, ਟੀ. ਵੀ. ਡਾਕੂਮੈਂਟਰੀ ਆਦਿ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ।

ਇਹ ਵੀ ਖਬਰ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਅਨਸਰ ਕੌਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਨੂੰ ਸਿੱਖ - ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਫਿਰਕੂ ਜਨੂੰਨ ਦਾ ਪਰਦਰਸ਼ਨ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਕੌਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ 376 ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 340 ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਪਾਰਮਿਕ ਮੁਹਿੰਮ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਏ ਸਨ। ਉਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀਆਂ ਵਜੋਂ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਘਰ-ਬਾਰ ਫੁਕ ਕੇ ਆਏ ਸਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਵੱਖਵਾਦੀ ਫਿਰਕੂ ਅਨਸਰ ਹਰ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਫਿਰਕੂ ਰੰਗ ਦੇਣ ਦੀ ਤੰਗ-ਨਜ਼ਰ ਸੋਚਣੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦੇ ਸਦਾ ਹੀ ਅਸਮਰਥ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੌਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਦੁਖਾਂਤ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੌਮੀ ਮੁਕਤੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਅੰਗ ਬਣ ਕੇ ਹੀ ਉਘੜਿਆ ਸੀ।

ਕੌਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨਾਲ ਹੋਏ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਅਤੇ ਕੌਮੀ ਮੁਕਤੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣ ਜਾਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਹਾਨਤਾ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਪਾਸੇ ਦਾ ਰੂਪ ਸਦਾ ਹੀ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਬਣਤਰ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਰੱਖੀ ਹੈ।

ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿੱਚ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਠਹਿਰਣ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਕੌਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ, ਆਰਥਕ, ਭਾਈਚਾਰਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ, ਸੋਹਣ ਲਾਲ, ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਹਸਨ ਰਹੀਮ, ਬਾਰਡਰ ਪਾਰੋਂ ਅਮਰੀਕਾ (ਸਿਆਟਲ) ਤੋਂ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤਾਰਕਨਾਥ ਦਾਸ ਨੇ ਜੋ

ਕੁਝ ਵੀ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਹਮ-ਵਤਨਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਹੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਖਬਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੌਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਨਾਲ ਜੋ ਸਲੂਕ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ‘ਗਦਰ’ ਅਖਬਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ, “ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਹਾਦਰਾਂ ਨੇ ਪਿੱਛੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ।

ਕੌਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਦੀ ਪੰਝਤਰਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇ ਗੰਢ ਮਨਾਉਣ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੀ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ, ਸਮਾਜਕ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ ਕੋਈ ਜਥੇਬੰਦੀ ਕੌਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਨੂੰ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਸੰਧਰਭ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਹੀ, ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਾਮਰਾਜੀਆਂ, ਵੱਖਵਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਇਸ ਪੱਖ ਨੂੰ **ਈਸਟ ਇੰਡੀਅਨ ਵਰਕਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ ਕੈਨੇਡਾ** ਨੇ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਕੌਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਮਾਗਮ ਕਰੇਗੀ।

ਬੇਸ਼ੱਕ ਕੌਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦਾ ਦੁਖਾਂਤ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋ ਕੇ ਬੱਜ ਬੱਜ ਘਾਟ ਕਲਕੱਤਾ (ਭਾਰਤ) ਵਿੱਚ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ, ਜਿੱਥੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ 20 ਦੇ ਕਰੀਬ ਮੁਸਾਫਰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ। ਪਰ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਮੁੱਚਾ ਸਾਕਾ ਭਾਰਤੀ ਮੁਕਤੀ ਸੰਗਰਾਮ ਦਾ ਅੰਗ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਦੁਲੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੌਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੀ ਪੰਝਤਰਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇ ਗੰਢ ਮਨਾਉਣ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਏਕਤਾ - ਅਖੰਡਤਾ ਨੂੰ ਬਣੇ ਖਤਰੇ ਤੋਂ ਚੇਤਨ ਹੋਣ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਬੱਜ ਬੱਜ ਘਾਟ ਉਪਰ ਹੋਏ ਕਤਲੇਆਮ ਦੀ ਮੁੜ ਤੋਂ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਣੀ ਸਾਮਰਾਜੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੀ ਪੜਤਾਲੀਆ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਝੂਠ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਦੋ ਮੈਂਬਰਾਂ ਕਪੂਰਥਲਾ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਰਧਵਾਨ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਅਧੀਰਾਜ ਸਰ ਵਿਜੈ ਚੰਦ ਮਾਹਤਾਬ ਦੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਦਾਰੀ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਹਨਾਂ ਬੱਜ ਬੱਜ ਘਾਟ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਕੌਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਸਿਰ ਮੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਆਓ, ਕੌਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ, ਬਹਾਦਰ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਗੂ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੌਮੀ ਮੁਕਤੀ ਸੰਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਅੱਗੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾਈਏ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਪ੍ਰਣ ਵੀ ਕਰੀਏ ਕਿ ਮਹਾਨ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਕੌਮੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸਾਮਰਾਜੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਪਛਾਣੀਏ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹੋਕਤਾ - ਅਖੰਡਤਾ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੀਏ।

ਸੂਫੀ ਅਮਰਜੀਤ

VIEWS

The Voyage Of Komagata Maru

By Prof. Kartar Singh MA

Baba Gurdit Singh of Sarhali, District Amritsar, had migrated to Malaya States, now called Malaysia, some thirty years before. He had established himself there as a merchant. He was looked up to by his countrymen for his age and experience in the East. He learnt that the Canadian Government's Immigration Laws against the Indian had been suspended in consequence of the Supreme Court's verdict. He knew that in places like Hong Kong and Shanghai, there were many people eager to go to the country. He decided to help his countrymen by making arrangements to take them there.

Accordingly, he gave up his lucrative business in Malaya. He went to Hong Kong in the first week of January 1914, and began to make arrangements for taking his countrymen to Canada. At first some shipping companies agreed to take Indians to Canada, but they soon withdrew the promise. Thereby the only course left to Sikhs in the East was to charter a ship of their own, at any cost and settle the immigration question once and for all.

"They trusted the judgment of the Court, and believed that there would be no difficulty about getting admission into the country."

Baba Gurdit Singh wanted to leave nothing to chance. Keeping in view the "continuous-voyage" clause in the Canadian Immigration Law, he proposed to start direct from Calcutta after a ship was chartered. In negotiating with different companies in Singapore he had to spend about a month there. But the intending immigrants wanted to be quick and reach Canada before the Dominion Parliament met and enacted the Immigration Law afresh. They must have heard by this time that the Governor-General of Canada had, on January 7, 1914, issued another order-in-council, identical with the one already declared invalid by the Supreme Court, but they trusted the judgment of the Court, and believed that there would be no difficulty about getting admission into the country, or hoped to win their cause legally, as their brethren had done before.

Therefore the intending immigrants wired to him at Singapore on January 29, urging him not to go to Calcutta, but to come and start a vessel direct from Hong Kong to Vancouver. He reached Hong Kong accordingly.

Guru Nanak Jahaz

After trying many Chinese companies at Hong Kong, he chartered, on March 24, 1914 a ship named the S.S. Kamagata Maru from a Japanese Company for 6 months at \$11,000 dollars a month. The ship was renamed the Guru Nanak Jahaz. The hire was to be paid in installments, the last one being due after two months from the commencement of the charter. It was clearly stated in the charter that the ship would be taken to Canada.

Baba Gurdit Singh issued tickets to a large number of the intending immigrants; but many of them were not able to pay their fare, and executed notes for the amounts payable, as is evident from the fact that noted for nearly 24,000 dollars, executed by various passengers on this account were found afterwards in the ship. As recorded in the Report of Enquiry Committee appointed by the Government, "Majority of them were poor men who had saved but little and many had sacrificed all they had in the way of saving to pay their expenditure incurred by the voyage. There is also evidence to prove that many gave up regular service and appointments in which they were receiving good pay in Hong Kong, Shanghai, and elsewhere to embark on this disastrous voyage.

The ship was to start on the 27th March 1914, but on the 25th the Baba Sahib was arrested by the Hong Kong police and put in confinement without any charges being brought against him. Most of the intending passengers

Komagata Maru On Arrival In Vancouver May 23, 1914

were frightened away. Only 165 out of 500 or more were ready to start. When, after a great deal of trouble, the case was withdrawn, the Governor refused to sign the ance certificate. The Baba sahib strongly protested to the Governor against this illegal detention, and represented that he was being put to a great loss. The acting Governor, who turned out to be an old friend of Baba Gurdit Singh, admitted in an interview that he had detained the ship because he had, six days before, wired for instructions to the Canadian Government at Ottawa and the Indian authorities in London, and was expecting their reply. After waiting in vain for a reply, the Governor allowed the ship to start on April 4, 1914. He also promised to move the Governments of Canada and India to help the Baba Sahib.

"The progress of the Komagata Maru was reported in British Colombian papers as "a mounting Oriental invasion" of Canada."

The ship proceeded to Shanghai where it halted for five days and took in 111 new passengers. From Shanghai the ship proceeded to Moji, where 86 more passengers were taken on board. At Yokohama 14 new passengers were added. From Yokohama the ship proceeded to Canada with 376 men, out of whom only 25 were Muhammedans and the rest were Sikhs.

The progress of the Komagata Maru was reported in British Colombian papers as a "mounting Oriental invasion" of Canada. The ship touched the shores of Canada on May 21, and anchored off Victoria. A thorough checking of the steamer was done at the Victoria Quarantine Station, and it proceeded on and reached Vancouver on May 23. Here the tussle began.

The Canadian Immigration authorities held up the ship at some distance from the coast, and placed it under a strong guard in launch boats. Only the ship's doctor and its Japanese captain were admitted, as they had established secret wrongful contacts with the authorities against the Baba Sahib. The other passengers, in spite of repeated protests, were not allowed to land.

Ship Held In Sea

If the coastal authorities had decided to proceed strictly according to law, they should have allowed Baba Gurdit Singh and his personal staff to disembark as non-immigrants, for he was a merchant who had come with his ship to touch the coast temporarily. Then they should have put the remaining passengers in the Immigration shed and held a regular enquiry into each individual case, to see if the person could be accepted as an

immigrant under the immigration Law in force at the time. The ship should have been released. But nothing of the sort was done. The attitude of the Immigration officers of Canada may be gathered from the following recorded words of one of them:

"The Hindus on board the ship came to this country deliberately, attempting to force their presence on a people who do not wish them".

From the 1st June onwards the Immigration authorities began to take one passenger after another to the coast and leisurely examined each case before a Board of Enquiry. This was done simply to cause delay. The authorities were informed by the Japanese captain of the ship that Baba Gurdit Singh had to pay the last installment of his ship rent by the 4th June, failing which he would lose his ship and incur an enormous loss. They decided, therefore, to see to it that he be put to all that loss.

It may be stated here that, as a result of the above said examination of each case by the Enquiry Board, 23 passengers who could prove their Canadian domicile were allowed to land.

The Immigration authorities refused to let Baba Gurdit Singh sell his cargo and realize money thereby, or to correspond with his countrymen on the coast who had formed a committee to help him. Even his legal adviser was not allowed to go on board the ship.

Indian Government Unhelpful

At the end of May, the provisions ran dry and the passengers began to starve; but, in spite of protests from Baba Gurdit Singh, the Immigration department would

"But beyond acknowledging the receipt of the Diwan's representation, the Government of India gave no assurance of help."

not help him, nor allow him to go to the shore and make his own arrangements. He had to wire to the King Emperor in London and the Governor-General of Canada at Ottawa, before he was allowed relief on that score. He also wired to the Chief Khalsa Diwan, Amritsar, to move the Indian Government for aid. But beyond acknowledging the receipt of the Diwan's representation, the Government of India gave no assurance of help.

The next instalment will be published in next issue.

ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੀ 75 ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇ ਗੰਢ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੋਸਾਇਟੀ, ਵੈਨਕੂਵਰ

23 ਮਈ 1914 ਨੂੰ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਵੈਨਕੂਵਰ ਪੁੱਜਾ। ਜਿਸ ਤੇ 376 ਬਰਤਾਨਵੀ ਸ਼ਹਿਰੀ (340 ਸਿੱਖ, 24 ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਤੇ 12 ਹਿੰਦੂ) ਸਵਾਰ ਸਨ। ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਮਹਿਕਮੇ ਨੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਜਹਾਜ਼ ਤੋਂ ਉਤਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਇਹ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਬੁਰਾੜ ਦੀ ਉਪ ਖਾੜੀ ਵਿੱਚ ਲੰਗਰ ਸੁੱਟ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ। ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿੱਚ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਖੇ ਤਿਹਾਏ ਅਤੇ ਖੁਆਰੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। 23 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ 22 ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਸਮੇਤ ਕਨੇਡੀਅਨ ਰੇਲਵੇ ਦੇ ਰੇਨਬੋ ਨਾਮਕ ਜੰਗੀ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਜਹਾਜ਼ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਪੁੱਜਾ ਤਾਂ ਕਈ ਬੰਦੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਹਲਾਕ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਅਮਲਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਬੇ-ਇਨਸਾਫੀ ਨੂੰ ਲਕੋਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਅੱਜ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਚਨੌਤੀ ਆਨ, ਇਜ਼ਤ, ਦਰਿੜਤਾ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ, ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਲਈ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੈ। ਬੇ-ਇਨਸਾਫੀ 75 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਪਰੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਨੂੰ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਰੋਕੂ ਨੀਤੀ ਕਾਰਨ ਵਿਤਕਰੇ ਅਤੇ ਖੁਆਰੀ ਝੱਲਣੀ ਪਈ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁ-ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸਾਰੂ ਢੰਗ ਅਪਨਾਏ ਗਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੋਸਾਇਟੀ ਵੈਨਕੂਵਰ, ਨੇ ਵਿਕਟੋਰੀਆ, ਐਬਟਸਫੋਰਡ ਅਤੇ ਪਾਲਦੀ ਦੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸਮੇਤ 1914 ਵਿੱਚ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਨ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਸ ਸਾਲ ਹੋਰ ਕੈਨੇਡਾ ਭਰ ਦੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਕਈ ਸਰਗਰਮ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਧਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਉਲੀਕੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ:-

ਸਰਗਰਮੀਆਂ

1. ਐਤਵਾਰ 23 ਜੁਲਾਈ 1989 ਨੂੰ 2.30 ਵਜੇ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਇਕੱਠ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਇਕੱਠ ਘਾਟ ਏ ਕੈਨੇਡਾ ਪਲੇਸ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਲਹਿੰਦੇ ਪਾਸੇ ਵਲ ਅਸਲੀ ਥਾਂ ਜਿੱਥੋਂ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ 23 ਜੁਲਾਈ 1914 ਨੂੰ ਰੇਨਬੋ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਜਨਤਾ ਅਤੇ ਨੀਤੀਵਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ, ਇੱਕ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸਾਰੀ ਗਈ ਯਾਦਗਾਰੀ ਤੋਂ ਪਰਦਾ ਲਾਹਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

2. ਜੁਲਾਈ 21-23 ਤੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅਖੰਡਪਾਠ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ 23 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ 8000 ਰੋਸ ਸਟ੍ਰੀਟ, ਵਿਖੇ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸਾਰੀ ਗਈ ਯਾਦਗਾਰ ਤੋਂ ਪਰਦਾ ਲਾਹੁਣ ਉਪਰੰਤ ਪ੍ਰ. ਹੋਗ ਜੌਹਨਸਟਨ ਅਤੇ ਗਿ. ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

The Sun May 24, 1989

NEWS B3

Indo-Canadians upset at Reid

3

What's Happening

BY
PROMOD PURI

B.C. Govt. Refuses To Recognise Komagata Maru

"The simple answer is nothing" was certainly an unconcerned and ill-mannered reply from B.C. Tourism Minister, Bill Reid, when he was asked in the legislature on May 23 about government plans to recognize the infamous Komagata Maru tragedy.

New Democrat MLA, Moe Sihota, who posed the question to the Minister, was shocked that the ruling Socred government has rejected out-of-hand any plans to acknowledge the disgraceful treatment of the Indian passengers aboard the Komagata Maru ship 75 years ago. The 1914 Komagata Maru incident remains one of the most extraordinary shameful events in Canadian ethnic history.

At the Vancouver Harbor on May 25 that year, 376 Indians, mostly Sikhs, on the Japanese steamer Komagata Maru, challenged the racist Canadian immigration policy.

The Indians entered the Canadian shore legally as British subjects and demanded to be accepted as immigrants.

Among the passengers in the ship were many ex-British army personnel, their family members and other loyalists to the Raj. However, the Canadian immigration authorities

were adamant not to allow the enterprising Indians who had chartered the Japanese steamer.

The defiant Punjabis refused to leave the Vancouver shore and drove off a midnight, 150-member strong police raid.

After a dramatic two-month stand off, the Canadian government deployed its war ship "Rainbow" to push the Komagata Maru with its Indian passengers out into the open sea.

The Indians were not allowed into Canada because the government had a whites-only immigration policy.

And upon their return to India they were considered anti-British. The colonial police fired upon the returning passengers, killing and injuring several of them.

The Komagata Maru incident is a touching chapter of our enterprising history in Canada. It exposed the racist immigration policies of the Canadian government, who in order to totally block the Indian migration, promulgated an absurd rule that these British subjects have to travel non-stop thousands of miles to enter Canada.

The two-month saga of the Indians at the Vancouver Harbor left a permanent scar of racism against Asian immigrants.

THE LINK

The Vancouver Sun in a recent article "Racial injustice 75 years ago" by reporter Kim Bolan, quotes that the Sun in its June 18, 1914 edition expressed its racist thinking in the following words:

"Right-thinking people know that the natives of Hindustan...should not be allowed into the country except for circus purposes."

Will the Sun newspaper apologise for its derogatory remarks? Perhaps not, in the name of freedom of speech and expression.

And so far as the provincial response is concerned, its official no to recognize the event is "compounding the injustice and bigotry that was carried out by the Canadian government against the passengers of the Komagata Maru," said Sihota in a statement.

"The Indo-Canadian community is simply seeking an acknowledgement of that injustice—a commemorative that will act as a reminder that this kind of racism must never happen again.

"Instead, the Socreds have insulted this community by uncategorically rejecting any kind of acknowledgement," said Sihota.

Whereas the provincial government must be condemned for its indifferent and unsympathetic feelings toward the Indo-Canadian community, the City of Vancouver must be acclaimed for its reported decision to install a commemorative plaque to mark the historic event.

**For Advertising
In The Link
Ph. 876-9300**

JUNE 1-14, 1989

MANN APPLIANCES & REFRIGERATION

Ph: 273-5050 Ph: 273-2695

Reasonable charges
Guaranteed Job
We repair all makes
fridge, stove,
washer, dryer and
dish washer.

Call: Ajit S. Mann

Rubina

Tandoori Restaurant

LAZEEZ

Cuisine of INDIA

Separate Party Facilities

1962 Kingsway, Vancouver, Ph. 874-3621

**For Motor Vehicle Injuries
Real Estate Conveyancing
Business [including hotel & motel] Transfers
And Incorporation**

Please Contact

**MEHBOOB
PIRANI**

Barristers & Solicitors

**Beck, Robinson & Co.
700-686 West Broadway
Vancouver, B.C. V5Z 1G6**

**Ph.
874-0204**

Sihota inciting Sikhs, premier says

By GARY MASON
Sun Victoria Bureau

VICTORIA — Premier Bill Vander Zalm accused New Democrat MLA Moe Sihota Tuesday of inciting tensions in B.C.'s Sikh community.

The charge followed a fierce and sometimes bitter debate in the legislature between the two over provincial

□ Vander Zalm staying, B2

funding for a commemorative plaque in honor of the 75th anniversary of the Komagata Maru's landing in B.C. waters.

The boat, filled with East Indian refugees, was turned back by B.C. authorities, said Sihota, an Indo-Canadian himself, marking a "tragic" event in the province's and the country's history.

Sihota told the legislature he was appalled the government had decided not to allot funds for a plaque.

That prompted Vander Zalm to accuse

Komagata Maru plaque debated

Sihota of making the statements simply to get them on the record so he could distribute copies of the debate to members of the Indo-Canadian community.

"I'm satisfied that's what you have in mind. I would suggest that you're using your position, your heritage and this assembly abusively," Vander Zalm told the legislature.

Vander Zalm said instead of government funding a plaque, Sihota should make a personal contribution to have one made. He said it shouldn't always be government that funds memorials.

Sihota said it was important for the government to recognize "that an injustice occurred 75 years ago and to establish some type of commemorative, swearing that it would never happen

again."

Sihota said he would mail out Vander Zalm's comments to the Indo-Canadian community so they understood who they were dealing with when they wrote to the premier requesting "about \$2,000" for a commemorative.

Outside the legislature, Vander Zalm called Sihota's comments and decision to mail out copies of the debate "despicable."

"He's trying to incite ill will from that community against the government," said Vander Zalm.

"It's a bunch of garbage for someone to stand up there and say otherwise with a view to get on the record and circulating it to one particular group because that causes ill-feelings within the groups."

Sihota, meantime, said he found Vander Zalm's remarks offensive.

"I think he's totally out of touch with reality."

VANDER ZALM

SIHOTA

3

What's Happening

BY
PROMOD PURI

Socred MLA Seeks Expulsion of Chinese Students

After noticing a very sympathetic public response to several peaceful rallies by Chinese students along with the Chinese community in Vancouver recently, and prime minister Brian Mulroney's promise to extend visas for Chinese students in Canada, the Vancouver South Socred MLA, Russ Fraser, must now be feeling somewhat embarrassed with his statement in the B.C. Legislature May 30 that Chinese students in Canada should be sent home if they publicly demonstrate against their own government.

Fraser strongly suggested to the government that students from China studying in Canadian institutions should be told they can't hold demonstrations in this democratic country and, if they don't listen, they should be sent home.

"I don't think visiting students should use Canada as a base to take part in a rebellion or a revolution in their own country," said Fraser while repeating his suggestion outside the legislature later.

He in a way suggested that the privilege of holding peaceful demonstrations is limited to Canadians only.

"If you're a citizen of Canada and you live here and you want to have a march around or a demonstration, that's fine. But when you're visiting our country as a guest and going to our universities as a guest, then you don't have the privileges of citizenship that the rest of us do and you're not entitled, in my view, to attack or defame our reputation in any way," according to Russ Fraser.

Seeking freedom and democracy for Chinese masses certainly does not defame the Canadian reputation of a nation where there is freedom of speech and expression.

THE LINK

The offensive statement by the government backbencher not only shocked the Chinese-Canadian community, but other freedom-loving British Columbians, including many in his own multi-racial riding of Vancouver South.

Chinese students are not mere visitors here out for sightseeing and then go back after a few days stay. They come for serious studies, and during their academic pursuits they also absorb and feel the freedom which this country rightly boasts about. To restrict their democratic activities is to kill their feelings.

Russ Fraser's "insensitivity" did not get any support even from his own party, and that explains that he did not pursue his offensive suggestion. Otherwise, he must have realized that he made a fool of himself.

B.C. Premier Bill Vander Zalm and the rest of his party colleagues must realize that MLA Moe Sihota is a very respectable and admired member of the Indo-Canadian community. For us he's more than a mere politician belonging to the opposition N.D.P. He's the pride of the community, a "bright jewel" giving a shining example of our presence in this multi-racial Canadian society.

The Premier's accusation in the B.C. legislature June 14 that Moe Sihota is using his position and heritage to cash in on the govern-

ment's flat refusal to recognise the Komagata Maru tragedy simply shows Vander Zalm's ability to "stoop that low" and which should not be tolerated by the community. When it comes to matters of public interest Moe Sihota has clearly

demonstrated his motives are based more on reasons than race.

**:Advertising In :
: The Link :
: Ph. 876-9300 :**

JUNE 15-30, 1989

Big Rally In Memory of Komagata Maru

More than 500 people attended a rally held at the North Delta Senior Secondary School in memory of the 376 Komagata Maru passengers who were unfairly detained in Vancouver harbour from May 21 to July 23, 1914.

The rally was organised by the Progressive Indo-Canadian Community Services Society (P.I.C.S.S.). A photo exhibition by Vancouver Sath and a slide presentation by Ajmer Rode were the highlights.

not successful in their bid to enter Canada, they made an enormous impact. In face of great provocation, these passengers showed remarkable unity and tenacity. In the end, however, they were escorted out of Canadian waters by a gunboat, Prof. Johnston said.

A spokesman for P.I.C.S.S., Mr. Charan Gill, said: "It is our duty to remember history as well as to educate our children." "We are proud of our past and take pride in our present."

The Vancouver Sun, Wednesday, June 14, 1989 ★★★★★

BRITISH COLUMBIA

Premier determined to lead to election

By GARY MASON
Sun Victoria Bureau

VICTORIA — Premier Bill Vander Zalm hopes the question is now behind him.

That is, he hopes people will stop asking him whether he's going to be leading the Socreds into the next provincial election.

Over the last few months, Vander Zalm has been followed by the question everywhere he's gone. Depending on his mood, he either played coy — suggesting his future was up in the air — or would say he was going to run in the next election and the election after that, which few believed.

But Vander Zalm watchers seem to agree that the controversial premier has made up his mind — he's staying.

On the weekend, Vander Zalm told a Social Credit annual general meeting in Williams Lake he would be leading the party into the next election and for another five years after that.

Asked Tuesday if it was — as observers are suggesting — the final word on whether he was staying or going, Vander Zalm said yes, it is the final word and he hopes everyone accepts that.

"I always had it in mind to go the next election . . . I never had any personal doubts. I just felt that as a premier you don't go talking about those sorts of things, you gotta leave them guessing," Vander Zalm said.

"But frankly, everybody was guessing I was going to quit and the media was playing it up as though I was going to quit so I thought I'd bet-

ter straighten it out (in Williams Lake)."

Tonight, the Socred caucus will be holding a special meeting to discuss, among other items on the agenda, the latest Decima poll commissioned by the Socred party. Vander Zalm said he's seen it and it's "all good news."

The premier, who once said he didn't believe in polls, admitted that even discouraging poll results would not change his mind about remaining as leader.

"I've never even thought of what it is that could change my mind. I suppose if I had a heart attack. . . But I intend to proceed to victory."

NDP's Sihota inciting Sikhs, premier says

By GARY MASON
Sun Victoria Bureau

VICTORIA — Premier Bill Vander Zalm accused New Democrat MLA Moe Sihota Tuesday of inciting tensions in B.C.'s Sikh community.

The charge followed a fierce and sometimes bitter debate in the legislature between the two over provincial funding for a commemorative plaque in honor of the 75th anniversary of the Komagata Maru's landing in B.C. waters.

The vessel, filled with East Indian refugees, was turned back by B.C. authorities, said Sihota, an Indo-Canadian himself, marking a

"tragic" event in the province's and the country's history.

Sihota told the legislature he was appalled the government had decided not to allot funds for a plaque.

That prompted Vander Zalm to accuse Sihota of making the statements simply to get them on the record so he could distribute copies of the debate to members of the Indo-Canadian community.

"I'm satisfied that's what you have in mind. I would suggest that you're using your position, your heritage and this assembly abusively," Vander Zalm told the house.

Sihota said it was important for

the government to recognize "that an injustice occurred 75 years ago and to establish some type of commemorative, swearing that it would never happen again."

Sihota said he would mail out Vander Zalm's comments to the Indo-Canadian community so they understood who they were dealing with when they wrote to the premier requesting "about \$2,000" for a commemorative.

Outside the legislature, Vander Zalm called Sihota's comments and decision to mail out copies of the debate "despicable."

"He's trying to incite ill will from that community."

Premier Asked To Change His Stance On Komagata Maru Tragedy

Letter from Khalsa Diwan Society of Vancouver to B.C. Premier Bill Vander Zalm on the issue of Komagata Maru incident.

June 16, 1989

Premier Bill Vander Zalm,
Premier of British Columbia,
Legislative Building,
Victoria, B.C.
V8V 1X4

Dear Premier Vander Zalm,
Our society along with the rest of the Sikh community across Canada are deeply concerned and shocked

at the insensitivity your Government has shown in the commemoration of the 75th anniversary of the KOMAGATA MARU INCIDENT.

We had made a request to you and the Government of British Columbia in writing on March 23, 1989 to unveil a monument commemorating this reprehensible incident. This request was followed by a meeting with representatives of different Sikh societies on your visit to Guru Nanak Sikh Temple, Surrey on April 26, 1989. You assured them at that time that you will certainly have the

Government commemorate the incident. We subsequently followed this meeting with another letter on April 16, 1989 requesting three items:

- 1) Proclaim July 23, 1989 to be KOMAGATA MARU Day (copy of proclamation was attached).
- 2) The Province of British Columbia unveil a permanent monument on this historic day.
- 3) You attend the historical gathering on July 23, at Pier A (west of Canada Place) as an honoured guest.

After reading the debates of the Legislative Assembly of May 23, 1989 I was shocked at Hon. Mr. Reid's response to Mr. Sihota's simple question on the commemorative recognition of the KOMAGATA MARU Incident. We followed this unfair response by the Government with a letter to Hon. Bill Reid on May 25, 1989. We have yet to receive a reply from him.

Our pride and historical heritage in British Columbia was hurt even more when after the debate of the Legislative Assembly of June 13, 1989 you accused Mr. Sihota for inciting tensions in B.C. Sikh community. On the contrary, we have been asking your government to commemorate this dark event in Canadian history in a positive manner for the last three months, but your refusal is inciting tensions. Your government's refusal to the requests made by various Indo-Canadian organizations to place a commemorative plaque definitely shows your intentions. Our society which has been in existence since 1906 and with a membership of over 20,000 had made three simple requests as outlined above. But your Government overlooked our requests and decided to grant the Komagata Maru Foundation of Canada "a fly by night" organization which has a membership of only a handful of people (and definitely does NOT represent the Indo-Canadian community) the task of preparing a video.

The KOMAGATA MARU incident of 1914 finds justices done by the then Dominion of Canada, the Province of British Columbia, and the City of Vancouver. There is written documentation in the archives substantiating these facts. We urge you to reconsider your stand and join the other levels of government in commemorating the tragic incident.

The Sikhs of British Columbia have contributed positively to this province, and Canada for over 90 years. Our request is simply to commemorate our roots and existence in Canada. Our society being the first Indo-Canadian society in Canada has been given the unique honour to coordinate the commemoration of the KOMAGATA MARU incident by over 100 Sikh societies across Canada. We have taken positive steps as donations will be made to Food Banks across Canada during the week of July 9 - 16, 1989 in recognition of the starvation and the humiliation that the passengers had to go through in Vancouver.

As a goodwill gesture we feel that it is imperative that you meet our three requests outlined above. Please respond to our genuine requests at your earliest as our advertising deadline is 10 days.

Yours truly,
Bikar Singh Dhillon,
President.

EDITORIAL PAGE

THURSDAY, JUNE 15, 1989

BRITISH COLUMBIA

Premier brought ugly tone to debate

VICTORIA

THE QUESTION before the legislature was a simple one. Should B.C. put up a memorial to the episode 75 years ago when a shipload of people was detained two months in appalling conditions in Vancouver harbor?

It was not a partisan question. Socred Stephen Rogers spoke eloquently about the so-called Komagata Maru incident last month, calling it "a day of national and provincial disgrace." New Democrats have been persistent but polite in urging a memorial to that dark day.

But a debate on the Komagata Maru memorial turned bitterly partisan Tuesday afternoon in the legislature and, before it ended, things had gotten quite ugly.

New Democrat Moe Sihota began by asking whether the government would reconsider its earlier stand against funding the memorial: "It is not a very expensive request, but it is a significant and meaningful one." Bill Reid, the cabinet minister in charge of multiculturalism, indicated there would be no change and Mr. Sihota turned up the heat: "This is one issue about which every individual

V A U G H N

PALMER

of Indo-Canadian persuasion feels passionately about."

Provoked by Mr. Sihota's comments, Premier Bill Vander Zalm entered the debate: "For that member to stand up and suggest that something that happened before any of us in the house here were born is an event that we must, as people here today, somehow assume responsibility for, I would suggest is an insult and simply an attempt by that member to make politics out of a very serious issue. . . . I would suggest that you're using your position, your heritage and this assembly abusively."

His heritage. Yes, as many people are aware, Mr. Sihota is an Indo-Canadian, a member of the

same race as those poor people on the Komagata Maru.

The premier wasn't finished making racial allusions. He was quite familiar with the Indo-Canadian community, he told the legislature, and it wasn't like "them" to be asking for a government hand-out: "They are a wonderfully hard-working independent people who do not turn to government at every turn. . . . That's why I don't believe the majority of them are NDP, frankly, I think very few are, only a few lost ones. . . maybe Mr. Member you should consider setting the example by contributing personally and asking others to do likewise."

Mr. Sihota tried to maintain his control — "Does the premier understand that he and I can't change history, but that he and I can show that we have learned from the lessons of history?" — but he was shaken by the accusation that he was motivated by race, not reason.

The Socreds weren't helping cool things down. Cabinet minister Elwood Veitch: "Where's your muck rake?" Cabinet minister Tony Brummet: "You're trying to make it into a racist issue." The premier again: "Are you part of this harmony that B.C. and Canada

is noted for, or are you simply attempting to incite a little bit of friction among the various cultural groups in this province?"

By this point the chairman of the debate, deputy speaker Austin Pelton, was practically begging the members to stop: "I think that with the best of motives from both sides we have embarked on a very rocky road. . . things can be said, could be said, or maybe have been said that are really not appropriate."

Unfortunately neither side heeded the warning, and the debate continued in an intemperate vein for another half hour.

Neither the Socreds nor the New Democrats distinguished themselves Tuesday afternoon, but Bill Vander Zalm bears a special responsibility for the ugly tone. He, the premier, the representative of us all, brought up the subject of race.

Mr. Sihota is, indeed, an Indo-Canadian, the first to be elected to a legislature in this country. The fact of his race has often been pointed to with pride, but no one has ever accused Mr. Sihota of being motivated by race. No member of the legislature has even mentioned his race in a negative way. No one has been willing to stoop that low. Until now. □

What's Happening

BY
PROMOD PURI

Komagata Maru Commemoration Begins

It was in early January this year from British soldiers resulting in when Indo-Canadian activist and a several deaths.

To commemorate the event Charan Gill wrote to major Indo-Canadian religious and social groups of B.C. that, "we believe this incident should not be forgotten. The Indo-Canadian community and its friends should make fellow Canadians aware of this historic incident and educate individuals on the hardships of immigration and the reality of our fortunate position here in Canada".

The 1914 incident of the Komagata Maru ship, which left a permanent scar of racism on the Canadian rulers, involved 376 Indian passengers, all British subjects, who were entitled to enter Canada legally. However, they were not allowed into Canada because the government had a "whites-only" immigration policy. After two months of humiliation, the Indians were forced into the open sea, and upon their return to India they faced bullets

As expected during various community deliberations a handful of perenial vested interest "leaders" moved in to take up the Komagata

Maru opportunity to assert their leadership on the community.

Whereas the Khalsa Diwan Society, which already existed in the year 1914, was seeking its rightful recognition that it organized the much-needed support to the suffering passengers of the Komagata Maru ship, these handful individuals, who are experts in forming instant organisations, were more interested in extracting grants from various levels of governments.

These individuals proved a big embarrassment for the entire Indo-Canadian community both in the B.C. Legislature, where Moe Sihota fought for the provincial recognition of the injustice done 75 years ago, and in meetings with the Vancouver City council which is making a proclamation and installing a memorial plaque to mark the tragedy.

Fortunately these handful of "leaders" could not make much dent in dividing the community which has acknowledged the Khalsa Diwan Society to take up the leading role in observing the 75th anniversary of the Komagata Maru tragedy.

Meanwhile, The Link has learnt that the provincial government has either given or is on the verge of giving thousands of dollars to one newly-born non-representative group to perform some activities concerning the Komagata Maru incident. This has produced a lot of

resentment against this group and the B.C. government which has ignored well established and larger organisations. The grant seems to be given surreptitiously and without consultation with community leaders.

Meanwhile joining the commemoration is the Komagata Maru Historical Society, which claims on its letterhead the support of about 15 leading Indo-Canadian associations and societies. Among the member organisations listed are the Akali Singh Sikh Society of Skeena Gurdwara, Vishwa Hindu Parishad of Burnaby Hindu Temple, Punjabi Market Association, Fiji Canada Association, Gujarati Society, B.C. Muslim Association and the Hindi-Punjabi Seniors' Group.

The Komagata Maru Historical Society, which has registered itself under the Society's Act of B.C., is seeking an umbrella-organisation status to undertake various activities commemorating the 75th anniversary of the incident.

The society plans "to mobilize a campaign demanding that a permanent place be secured in the National Gallery in Ottawa where a commissioned mural or other piece of art be placed to commemorate the Komagata Maru. It also seeks "to mobilize community-wide resources in order to build a replica of the original Komagata Maru ship as an item of permanent exhibition in

Vancouver."

Among its declared objectives, the Komagata Maru Historical Society seeks "to commemorate the shameful and tragic event of the Komagata Maru ship in the Canadian history, to keep its memory alive, and to transmit it to future generations;

"to demand from the Canadian government a formal and unqualified recognition that a gross injustice was done to the passengers on Komagata Maru, and to seek ways for an honourable redress;

"to celebrate the perseverance and growth of the community in Canada whose roots go back to the Indian sub-continent, the many achievements it has made in the many decades, and its contributions toward the enrichment of the Canadian society."

In one of its guiding principles the society, while recognising the importance of self-esteem and collective dignity for the community, promises that it will not seek any funds from any level of government in Canada. It will rely on the community's own resources to carry out its many activities.

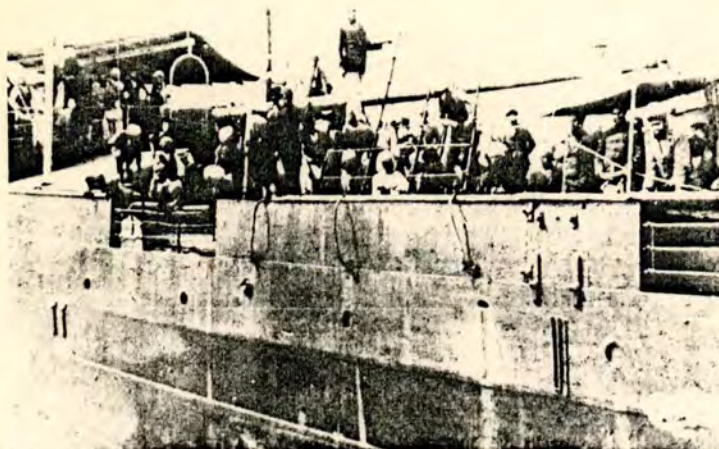
**:Advertising In :
: The Link :
: Ph. 876-9300 :**

A monumental quest for ethnic votes

Multicultural manoeuvring turns ugly in Victoria

All one has to do to understand why multiculturalism is now enshrined among British Columbia's political icons is to examine a few simple statistics. A quick glance reveals that each of the province's last three elections has been won with a popular vote margin under 7%. Juxtapose that with the fact that Chinese ethnics, for example, now comprise 4% of B.C.'s population, and it is easy to appreciate why so many politicians spend so much time eating *dim sum* and attending Sikh religious services. It is also easy to understand why the province's two main political parties are so eager to position themselves as the one best able to represent the interests of B.C.'s many ethnic groups. Not surprisingly, this quest has led to bitter battles both inside and outside of the legislature.

The flash point for the latest eruption was a recent debate in the legislature over the Social Credit government's funding of upcoming ceremonies to mark the 75th anniversary of the *Komagata Maru* incident. The focus of one of the darkest events in this province's history, the *Komagata Maru* carried 376 prospective immigrants from Hong Kong to Canada; all were British sub-

The *Komagata Maru*: A death ship for Sikhs.

jects and most were Sikhs. The vessel arrived in Vancouver on May 23, 1914, but was not allowed to dock. A wall of bigotry, racism and insensitivity forced its passengers to remain aboard, amid horrid conditions, for two months. Finally, on July 23, the ship was ordered to leave the harbour.

Only 20 of the passengers made it ashore. Sikhs from across Canada feel passionately about the episode and are organizing a series of events—culminating in the planned unveiling of a waterfront plaque, to mark its anniversary. Organizers have a simple, inexpensive monument in mind, and have turned to the three levels of government for financial backing. Only the provincial government has refused.

This Socred snub has incensed New Democratic Party MLA Moe Sihota (Esquimalt-Port Renfrew). In a rancorous debate in the legislature, Mr. Sihota, Canada's first Sikh MLA, attacked Provincial Secretary Bill Reid—the minister responsible for Multicultural Issues—by drawing a comparison between government inaction 75 years ago and Mr. Reid's refusal to fund the plaque now. "For two months [in 1914] provincial politicians remained silent on the racism and bigotry that was being demonstrated in British Columbia. When I consider the silence of the minister, I can't help but reflect on the comparisons," he fumed. He added it was apparent Socred overtures to the ethnic community were "done simply as some type of show without any follow-up action."

In his defence, Mr. Reid cited the government's financial support of an educational video about the *Komagata Maru* incident, and he listed the names of Sikh members on his new Advisory Committee on Cultur-

al Heritage. But it was Premier Bill Vander Zalm who launched the bitterest counter-attack. "I would suggest that you're using your position, your heritage and this assembly abusively," said the premier. He speculated that Mr. Sihota was simply attempting

to "incite a little bit of friction among the various cultural groups in this province."

The NDP appear to have been the short-term winners of the debate in the press, as reports centred on the premier's "ugly tone." Meanwhile, the Sikh community continues to press for the funding. Kanwalinder Singh Neel, a Richmond high school teacher who is helping to organize the *Komagata Maru* anniversary events, says many Sikhs are angry at the Socreds' intransigence. "It's not just the lack of funding, but addressing the issue in such an insensitive manner has offended people... If the provincial government

doesn't change its mind now, it will hurt them."

The warning, coming as it does on the heels of another multicultural mess earlier in the spring, is one the Socreds can't afford to treat lightly. A well-connected legislative columnist embarrassed the government by revealing Mr. Reid's first adviser on multicultural media relations, Zaher Meghji-Ahamed, had submitted a report calling for the Socreds to "ensure the ethnic media potential is more fully exploited" by maximizing exposure for the premier and cabinet, "while reducing the need for the personal appearances at community events." With B.C.'s ethnic communities accounting for a projected 42% of the population by 1995, Mr. Meghji-Ahamed wrote, groups such as the Chinese and Indo-Canadians "can impact significantly the out-

come of elections, especially the 16 swing ridings on the Lower Mainland." The NDP had a field day with the report, and Mr. Meghji-Ahamed's appointment has been terminated effective June 30.

Not surprisingly, ethnic community representatives such

Prov. Sec'y. Reid

as Aziz Khaki, the head of the Vancouver-based Committee for Racial Justice, have become somewhat cynical about B.C. politicians. He is gratified the politicians have begun to recognize the importance of the ethnic vote. "But how that recognition is transformed into commitment is another thing entirely," he notes. —Terry O'Neill

Aziz Khaki: Not easily impressed.

Komagata Maru Tragedy Is Reminder Of Canada's Racist Past

By Hugh Johnston
-Professor, Dept. of History,
SFU

The Komagata Maru incident of 1914 belongs to a racist and narrow minded past that Canadians have not left far behind. In the spring of 1914, a committee of Sikhs, led by Baba Gurdit Singh, a wealthy Sikh from Singapore chartered the steamer Komagata Maru to carry Indian immigrants to Canada. They had a sense of mission, and they called the steamer Guru Nanak Jahaz after the first Sikh Guru.

The Komagata Maru arrived in Vancouver on May 23, 1914 with 376 passengers on board. With the exception of 20 returning residents and the ship's doctor and his family, none of the passengers were allowed to land. Instead, they were detained in Vancouver harbour on the ship for two months until July 23, 1914. When the passengers would not leave Canadian waters without provisions, Canadian officials tried to seize the ship by force. When that attempt failed, the Canadian government brought a navy cruiser with its guns exposed into Burrard Inlet and parked it broadside to the Komagata Maru. By this atmosphere, un intimidated Baba Gurdit Singh and his fellow passengers negotiated their departure. Only when the Canadian government agreed to provision their return voyage did they consent to leave without ever putting a foot ashore in Canada.

Vancouver's newspapers carried the story of this ship and its passengers on their front pages throughout

the summer. Crowds lined the waterfront when the Komagata Maru arrived and they returned to gaze at the ship and its passengers whenever the promise of drama or action mounted. However, this curiosity and sense of excitement, did not awaken much sympathy among Vancouverites for the ordeal of the passengers or their desire to come to Canada.

For most of this century, Canada has possessed an exclusionist immigration policy based on race and nationality. The policy had its origins in the 1880s when the Canadian government first imposed a head tax on Chinese immigrants. Over the next forty years, the government erected a variety of barriers to keep Canada a white man's country, and by the 1920s it had articulated a policy that remained intact until after the Second World War. From the 1920's until the 1950s, Canada gave preference to immigrants from Britain, France, Ireland, the white Dominions of the British Commonwealth, and the United States and to the exclusion of all others except those from Continental Europe (or the wives and children of Canadian residents).

Only in 1962 did Canada announce a new policy free of racial, religious or national discrimination. Since then, the composition of our population, especially in major cities, has changed remarkably, and Canadians have been learning to appreciate the very different society created as a result. As a consequence, we are beginning to reassess our past, giving attention to the story of

the Komagata Maru is part of the process.

The passengers on the Komagata Maru thought that they had the right to enter Canada because they were British subjects. If citizenship in the British empire meant anything, they should have been able to go anywhere in the empire freely. Sikh soldiers had served throughout the empire, and Sikh emigrants, many of whom were veterans of the Indian army, thought that they should be able to work wherever the British flag was flying. At the same time, some of them knew that the Canadian government did not concede that right.

The principal device used to exclude immigrants from India was the Continuous Journey Provision of the immigration acts of 1908 and 1910. Immigration officers had the authority to refuse entry to anyone who did not come by continuous journey from his or her country of origin. Under pressure from the Canadian government, shipping companies would not sell through tickets from India to Canada, so it was impossible for anyone to come from India and meet the requirements of the Canadian law.

Ninety percent of the passengers on the Komagata Maru were Sikhs. The rest were Hindus and Muslims, but they all came from Punjab, the homeland of the Sikhs. Except for two women and four children, the passengers were men mostly between the ages of eighteen and thirty. The main attraction for them to leave their homeland was to find work in Canada at wages that were ten or

fifteen times as high as anything that they could earn at home.

Some of the passengers came from Hong Kong, Singapore, Shanghai or Manila, ports in which they had been waiting for many months for an opportunity to reach North America. Others came directly from their villages in Punjab. As soon as they heard that Baba Gurdit Singh was organizing a voyage to Canada, these villagers travelled by rail to Calcutta and took regularly scheduled passages to catch the Komagata Maru at Hong Kong, Shanghai, Moji, or Yokohama, ports where the Komagata Maru stopped before crossing the Pacific.

None of the passengers met the continuous passage requirement because the voyage of the Komagata Maru in Hong Kong. Baba Gurdit Singh had tried to get a ship out of Calcutta, but agents of the Indian government had prevented it. Baba Gurdit Singh and the organizing committee understood the situation, but they believed that they had a strong case and were confident they could succeed if they challenged the Canadian law in court. Most of the other passengers simply believed that they had a right to land in Canada.

The ship left Hong Kong on April 4, and, after stopping at Shanghai, Moji, and Yokohama, reached Williams Head, near Victoria on May 22. The next morning, when the Komagata Maru dropped anchor in Burrard Inlet, the passengers were dressed and prepared to go ashore, but that was not their fate. The immigration officials learned that the

voyage was underfunded, and immediately began to delay proceedings in the expectation that the ship could be forced to leave before anyone made a decision about the passengers right to land. An installment of \$15,000 was due on the charter and the passengers did not have enough food or money on board to sustain a long waiting game.

While the officials played out this strategy, the passengers went without food and water on several occasions for more than twenty-four hours. At the same time, the immigration officials held the passengers incommunicado, refusing to allow anyone to come on board to talk to

Contd. Page 26

Harcourt Hosting Dinner for Indo-Canadians

The Leader of Opposition, Mike Harcourt, is hosting a dinner for Indo-Canadians at the Himalaya Restaurant in Punjabi market on Main Street on Wednesday, July 26, between 5-7pm to discuss a number of issues.

Indo-Canadian MLA, Mr Moe Sihota, will also be present.

Mr Harcourt and Mr Sihota will discuss issues such as education for children in the Indo-Canadian community, racial prejudice, hate literature, the Komagata Maru tragedy, low cost housing, day care, employment, etc.

The chairperson for the dinner-discussion, Bernard Simpson, has urged those who wish to attend to contact him as soon as possible on phone 734-2272 to reserve places as space is limited.

**YOU ARE INVITED TO JOIN
MIKE HARCOURT, LEADER OF THE NEW DEMOCRATIC PARTY
And MOE SIHOTA, M.L.A.
FOR DINNER, WEDNESDAY, JULY 26, 1989**

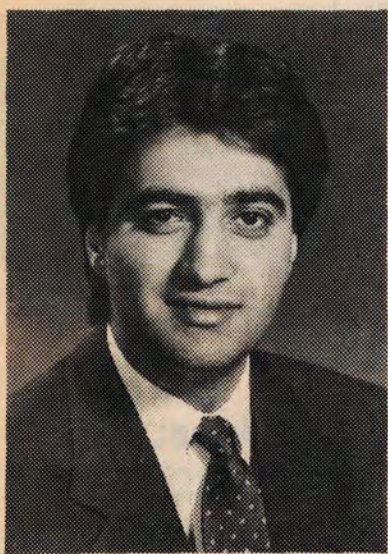
TOPICS TO BE DISCUSSED

- Education For Your Children
- Immigration
- Hate Literature, Racial Prejudice
- Racism, Komagata Maru Tragedy
- Low Cost Housing
- Day Care
- Employment

NO CHARGE:

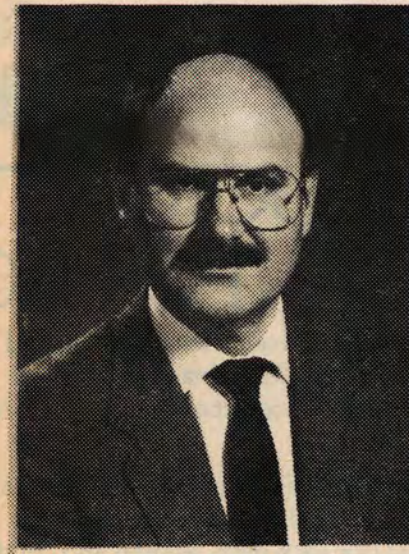
FOR RESERVATIONS
CONTACT
BERNARD SIMPSON
734-2272

TIME:
5:00 - 7:00 p.m.

MOE SIHOTA, M.L.A.

PABLA TRADE CENTRE
HIMALAYA RESTAURANT
6587 Main Street
Vancouver, B.C.

MIKE HARCOURT, M.L.A.

**FOR A BETTER FUTURE FOR YOU AND YOUR FAMILY,
JOIN THE NEW DEMOCRATIC PARTY
APPLICATIONS FOR MEMBERSHIP WILL BE AVAILABLE AT THE DINNER**

ਦੇਗ ਤੇਗ ਫਤਿਹ

* ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੋਸਾਇਟੀ ਵੈਨਕੂਵਰ, * ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੋਸਾਇਟੀ ਐਬਟਸਫੋਰਡ, * ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੋਸਾਇਟੀ
ਨਿਊਵੈਸਟਮਿਨਸਟਰ * ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿੱਖ ਟੈਂਪਲ ਡੈਲਟਾ-ਸਰੀ
ਵਲੋਂ

ਪੰਥ ਕੀ ਜੀਤ

ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੁਰ-ਘਟਨਾ 75 ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇ ਗੰਢ (1914 - 1989) ਤੇ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਕਤਰਤਾ

23 ਮਈ 1914 ਨੂੰ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੀ ਖਾੜੀ ਅੰਦਰ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ (ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਹਾਜ਼ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ) ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਮੁਸਾਫਿਰਾਂ ਸਮੇਤ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੁਰਬੀਨ ਨਾਲ

23 ਮਈ ਤੋਂ 23 ਜੁਲਾਈ 1914 ਤੱਕ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੀ ਖਾੜੀ ਅੰਦਰ ਲੰਗਰ ਸੁੱਟ ਕੇ 2900 ਟੋਨ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ

23 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ 2.00 ਵਜੇ ਬੁਰਾੜ ਸਟ੍ਰੀਟ, ਵੈਸਟ ਐਂਡ ਕੈਨੇਡਾ ਪਲੇਸ (ਵੈਨਕੂਵਰ)

ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਕੈਨੇਡਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀਓ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ॥

ਆਪ ਸਭ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 75 ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਹਾਜ਼) ਹਾਂਗ ਕਾਂਗ, ਸ਼ੰਘਈ, ਮੌਜੀ ਤੇ ਯੋਕੋਹਾਮਾ ਤੋਂ 376 ਮੁਸਾਫਿਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ (340 ਸਿੱਖ, 24 ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੇ 12 ਹਿੰਦੂ) 23 ਮਈ 1914 ਨੂੰ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਖੇ ਬੁਰਾੜ ਇਨਲੈਟ ਦੀ ਖਾੜੀ ਵਿੱਚ ਪੁੱਜਾ। ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਮੁਸਾਫਿਰ ਭੁੱਖੇ ਤਿਹਾਏ ਤਸੀਹੇ ਸਹਾਰਦੇ ਰਹੇ, ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਭਰੀ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 23 ਜੁਲਾਈ 1914 ਨੂੰ ਜੰਗੀ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਪਹਿਰੇ ਅਧੀਨ ਫੌਜੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਮੁਸਾਫਿਰਾਂ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪੈਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਵੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦਰਦਨਾਕ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕੇ ਗਏ ਹਨ।

-----: ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ :-----

ਜੁਲਾਈ 9 - 16, 1989 ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਫੂਡ ਬੈਂਕ

ਕੈਨੇਡਾ ਭਰ ਦੇ ਸਮੂਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਿਖੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਕੇ ਇਥੋਂ ਦੇ ਫੂਡ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਸਾਡੇ ਵੀਰ, ਭੈਣਾਂ ਤੇ ਬੱਚੇ ਭੁੱਖੇ ਭਾਣੇ ਫਾਕੇ ਕੱਟਕੇ ਇਥੋਂ ਵਾਪਸ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ। ਆਓ, ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਖੁਲ੍ਹੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਖੁਰਾਕ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਵੰਡੀਏ।

ਓਪਨ ਹਾਊਸ: ਜੁਲਾਈ 16 - 22, 1989 ਸਮਾਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ 6:00 - 8:00 ਵਜੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ

1. ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੋਸਾਇਟੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਤਰਾ
2. ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਫੋਟੋਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਤੇ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਸਬੰਧੀ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਲੇਖ
3. ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਅੱਤ ਵਰਤੋਗਾ

ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ

ਅਰੰਭ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ, ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ 21 ਜੁਲਾਈ, 1989 - 10:00 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ

ਭੋਗ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ, ਐਤਵਾਰ 23 ਜੁਲਾਈ, 1989 - 10:00 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ

ਭੋਗ ਉਪ੍ਰੰਤ ਦੀਵਾਨ ਸਜਣਗੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਗੁਣੀ ਗਿਆਨੀ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੀ ਦੁਰਘਟਨਾ ਸਬੰਧੀ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਣਗੇ। ਪਲੈਕ ਦੀ ਪਰਦਰਸ਼ਨੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਵਿਸ਼ਾਲ ਇਕੱਠ

ਜੁਲਾਈ 23, 1989 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ 2:00 ਵਜੇ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਨ ਇਕੱਠ ਬੁਰਾੜ ਸਟ੍ਰੀਟ ਕੈਨੇਡਾ ਪਲੇਸ, ਵੈਨਕੂਵਰ ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਉਹ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਥਾਂ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਸਿਰਫ 200 ਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ 2 ਮਹੀਨੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

- * ਬੁਲਾਰੇ: ਕੇਂਦਰੀ, ਪ੍ਰਾਂਤਿਕ ਤੇ ਮਿਊਂਸਪਲ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਗੇ। * ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਘਟਨਾ ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਈ ਜਾਵੇਗੀ
- * ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਫੋਟੋਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ * ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਖਾਸ ਸੰਦੇਸ਼ * ਪਲੈਕ ਦਰਸ਼ਨ
- * ਯਾਦਗਾਰੀ ਸੁਵੀਨਿਅਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਸਬੰਧੀ ਲੇਖ ਵੰਡੇ ਜਾਣਗੇ

ਸਨਿਮਰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੁੱਠ ਹੋਕੇ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਆਪਣੇ ਬਹਾਦਰੀ ਤੇ ਅਣਖੀਲੇ ਗੌਰਵਮਈ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਜੀ।

ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇ ਅਭਿਲਾਸ਼ੀ
ਸਿੱਖ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ

ਦੇਗ ਤੇਗ ਫਤਿਹ

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਅਵਲਿ ਅਲਹ ਨੂਰੁ ਉਪਾਇਆ ਕੁਦਰਤ ਕੇ ਸਭ ਬੰਦੇ ॥ ਦੇਕ ਨੂਰ ਤੇ ਸਭੁ ਜਗੁ ਉਪਜਿਆ ਕਉਨ ਭਲੇ ਕੇ ਮੰਦੇ ॥੧॥

* ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੋਸਾਇਟੀ ਵੈਨਕੂਵਰ, * ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੋਸਾਇਟੀ ਐਬਟਸਫੋਰਡ, * ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੋਸਾਇਟੀ ਨਿਊਵੈਸਟਮਿਨਸਟਰ * ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਟੈਂਪਲ ਡੈਲਟਾ-ਸਰੀ

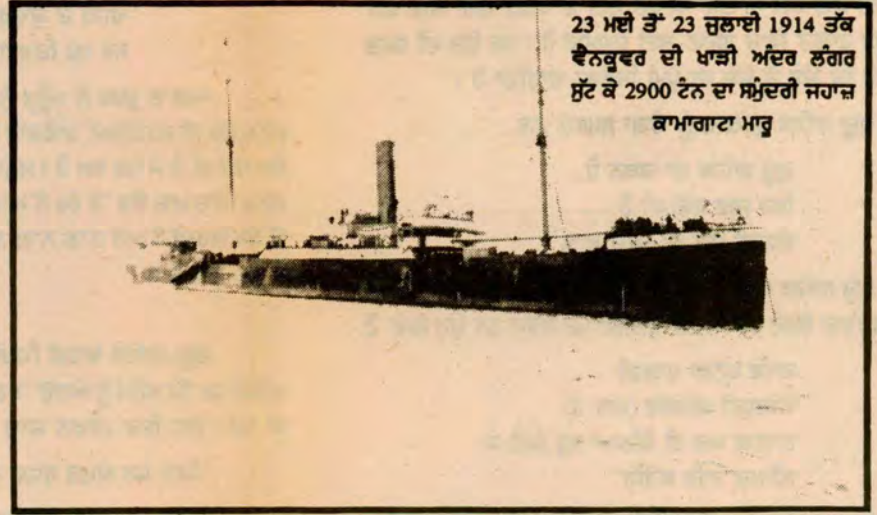
ਪੰਥ ਕੀ ਜੀਤ

ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੁਰ-ਘਟਨਾ 75 ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇ ਗੰਢ (1914 - 1989) ਤੇ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਕੱਤਰਤਾ

23 ਮਈ 1914 ਨੂੰ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੀ ਖਾੜੀ ਅੰਦਰ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ (ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਹਾਜ਼ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ) ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਮੁਸਾਫਿਰਾਂ ਸਮੇਤ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੁਰਬੀਨ ਨਾਲ

23 ਮਈ ਤੋਂ 23 ਜੁਲਾਈ 1914 ਤੱਕ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੀ ਖਾੜੀ ਅੰਦਰ ਲੰਗਰ ਲੁੱਟ ਕੇ 2900 ਟੋਨ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ

23 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ 2.00 ਵਜੇ ਬਰਾੜ ਸਟ੍ਰੀਟ,* ਵੈਸਟ ਐਂਡ ਕੈਨੇਡਾ ਪਲੇਸ (ਵੈਨਕੂਵਰ)

ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਕੈਨੇਡਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀਓ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ॥

ਆਪ ਸਭ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 75 ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਹਾਜ਼) ਹਾਂਗ ਕਾਂਗ, ਸ਼ੰਘਈ, ਮੌਜੀ ਤੇ ਯੋਕੋਹਾਮਾ ਤੋਂ 376 ਮੁਸਾਫਿਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ (340 ਸਿੱਖ, 24 ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੇ 12 ਹਿੰਦੂ) 23 ਮਈ 1914 ਨੂੰ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਖੇ ਬਰਾੜ ਇਨਲੈਟ ਦੀ ਖਾੜੀ ਵਿੱਚ ਪੁੱਜਾ। ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਮੁਸਾਫਿਰ ਭੁੱਖੇ ਤਿਹਾਏ ਤਸੀਹੇ ਸਹਾਰਦੇ ਰਹੇ, ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਭਰੀ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 23 ਜੁਲਾਈ 1914 ਨੂੰ ਜੰਗੀ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਪਹਿਰੇ ਅਧੀਨ ਫੌਜੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਮੁਸਾਫਿਰਾਂ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪੈਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਵੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦਰਦਨਾਕ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕੇ ਗਏ ਹਨ।

-----: ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ:-----

ਜੁਲਾਈ 9-16, 1989 ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਫੂਡ ਬੈਂਕ

ਕੈਨੇਡਾ ਭਰ ਦੇ ਸਮੂਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਿਖੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਕੇ ਇਥੋਂ ਦੇ ਫੂਡ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਸਾਡੇ ਵੀਰ, ਭੈਣਾਂ ਤੇ ਬੱਚੇ ਭੁੱਖੇ ਭਾਣੇ ਫਾਕੇ ਕੱਟਕੇ ਇਥੋਂ ਵਾਪਸ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ। ਆਓ, ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਖੁਲ੍ਹੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਖੁਰਾਕ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਵੰਡੀਏ।

ਓਪਨ ਹਾਊਸ: ਜੁਲਾਈ 16 - 22, 1989 ਸਮਾਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ 6:00 - 8:00 ਵਜੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ

1. ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੋਸਾਇਟੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਤਰਾ
2. ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਫੋਟੋਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਤੇ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਸਬੰਧੀ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਲੇਖ
3. ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤੋਗਾ

ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ

ਅਰੰਭ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ, ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ 21 ਜੁਲਾਈ, 1989 - 10:00 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ

ਭੋਗ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ, ਐਤਵਾਰ 23 ਜੁਲਾਈ, 1989 - 10:00 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ

ਭੋਗ ਉਪ੍ਰੰਤ ਦੀਵਾਨ ਸਜਣਗੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਗੁਣੀ ਗਿਆਨੀ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੀ ਦੁਰਘਟਨਾ ਸਬੰਧੀ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਣਗੇ। ਪਲੈਕ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਵਿਸ਼ਾਲ ਇਕੱਠ

ਜੁਲਾਈ 23, 1989 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ 2:00 ਵਜੇ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਨ ਇਕੱਠ ਬਰਾੜ ਸਟ੍ਰੀਟ ਕੈਨੇਡਾ ਪਲੇਸ, ਵੈਨਕੂਵਰ ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਉਹ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਥਾਂ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਸਿਰਫ 200 ਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ 2 ਮਹੀਨੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਬੁਲਾਰੇ: ਕੇਂਦਰੀ, ਪ੍ਰਾਂਤਿਕ ਤੇ ਮਿਊਂਸਪਲ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਗੇ। * ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਘਟਨਾ ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਈ ਜਾਵੇਗੀ

* ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਫੋਟੋਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ * ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਖਾਸ ਸੰਦੇਸ਼ * ਪਲੈਕ ਦਰਸ਼ਨ

* ਯਾਦਗਾਰੀ ਸੁਵੀਨਿਅਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਸਬੰਧੀ ਲੇਖ ਵੰਡੇ ਜਾਣਗੇ

ਸਨਿਮਰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੁੱਠ ਹੋਕੇ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਆਪਣੇ ਬਹਾਦਰੀ ਤੇ ਅਣਖੀਲੇ ਗੌਰਵਮਈ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਜੀ।

ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇ ਅਭਿਲਾਸੀ
ਸਿੱਖ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ

ਦੇਗ ਤੇਗ ਫਤਿਹ

* ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੋਸਾਇਟੀ ਵੈਨਕੂਵਰ, * ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੋਸਾਇਟੀ ਐਬਟਸਫੋਰਡ, * ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੋਸਾਇਟੀ
ਨਿਊਵੈਸਟਮਿਨਸਟਰ * ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿੱਖ ਟੈਂਪਲ ਡੈਲਟਾ-ਸਰੀ

ਵਲੋਂ

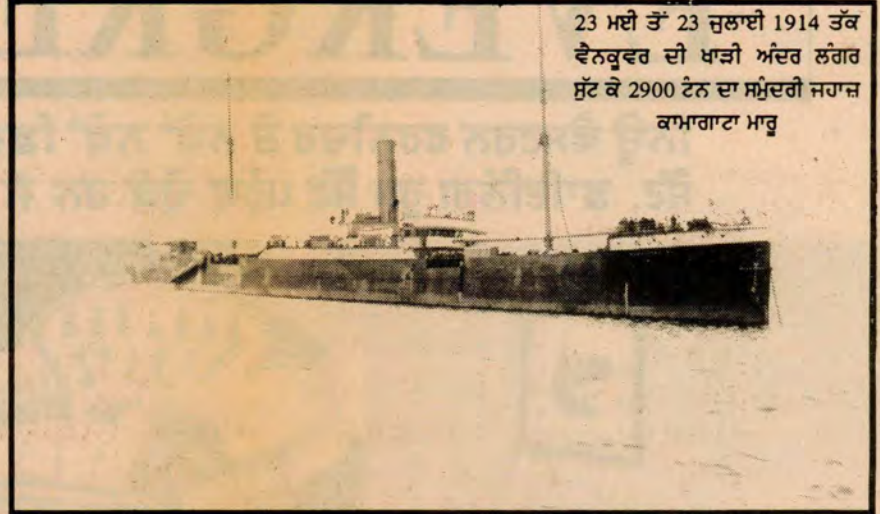
ਪੰਥ ਕੀ ਜੀਤ

ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੁਰ-ਘਟਨਾ 75 ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇ ਗੰਢ (1914 - 1989) ਤੇ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਕਤਰਤਾ

23 ਮਈ 1914 ਨੂੰ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੀ ਖਾੜੀ ਅੰਦਰ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ (ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਹਾਜ਼ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ) ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਮੁਸਾਫਿਰਾਂ ਸਮੇਤ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੁਰਬੀਨ ਨਾਲ

23 ਮਈ ਤੋਂ 23 ਜੁਲਾਈ 1914 ਤੱਕ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੀ ਖਾੜੀ ਅੰਦਰ ਲੰਗਰ ਮੁੱਟ ਕੇ 2900 ਟੋਨ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ

23 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ 2.00 ਵਜੇ ਬੁਰਾੜ ਸਟ੍ਰੀਟ, ਵੈਸਟ ਐਂਡ ਕੈਨੇਡਾ ਪਲੇਸ (ਵੈਨਕੂਵਰ)

ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਕੈਨੇਡਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀਓ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ॥

ਆਪ ਸਭ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 75 ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਹਾਜ਼) ਹਾਂਗ ਕਾਂਗ, ਸ਼ੰਘਈ, ਮੌਜੀ ਤੇ ਯੋਕੋਹਾਮਾ ਤੋਂ 376 ਮੁਸਾਫਿਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ (340 ਸਿੱਖ, 24 ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੇ 12 ਹਿੰਦੂ) 23 ਮਈ 1914 ਨੂੰ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਖੇ ਬੁਰਾੜ ਇਨਲੈਟ ਦੀ ਖਾੜੀ ਵਿੱਚ ਪੁੱਜਾ। ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਮੁਸਾਫਿਰਾਂ ਭੁੱਖੇ ਤਿਹਾਏ ਤਸੀਹੇ ਸਹਾਰਦੇ ਰਹੇ, ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਭਰੀ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 23 ਜੁਲਾਈ 1914 ਨੂੰ ਜੰਗੀ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਪਹਿਰੇ ਅਧੀਨ ਫੌਜੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਮੁਸਾਫਿਰਾਂ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪੈਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਵੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦਰਦਨਾਕ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕੇ ਗਏ ਹਨ।

-----: ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ :-----

ਜੁਲਾਈ 9 - 16, 1989 ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਫੂਡ ਬੈਂਕ

ਕੈਨੇਡਾ ਭਰ ਦੇ ਸਮੂਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਿਖੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਕੇ ਇਥੋਂ ਦੇ ਫੂਡ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਸਾਡੇ ਵੀਰ, ਭੈਣਾਂ ਤੇ ਬੱਚੇ ਭੁੱਖੇ ਭਾਣੇ ਫਾਕੇ ਕੱਟਕੇ ਇਥੋਂ ਵਾਪਸ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ। ਆਓ, ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਖੁਲ੍ਹੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਖੁਰਾਕ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਵੰਡੀਏ।

ਓਪਨ ਹਾਊਸ: ਜੁਲਾਈ 16 - 22, 1989 ਸਮਾਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ 6:00 - 8:00 ਵਜੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ

1. ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੋਸਾਇਟੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਤਰਾ
2. ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਫੋਟੋਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਤੇ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਸਬੰਧੀ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਲੇਖ
3. ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤੋਗਾ

ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ

ਅਰੰਭ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ, ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ 21 ਜੁਲਾਈ, 1989 - 10:00 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ

ਭੋਗ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ, ਐਤਵਾਰ 23 ਜੁਲਾਈ, 1989 - 10:00 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ

ਭੋਗ ਉਪ੍ਰੰਤ ਦੀਵਾਨ ਸਜਣਗੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਗੁਣੀ ਗਿਆਨੀ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੀ ਦੁਰਘਟਨਾ ਸਬੰਧੀ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਣਗੇ। ਪਲੈਕ ਦੀ ਪਰਦਰਸ਼ਨੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਵਿਸ਼ਾਲ ਇਕੱਠ

ਜੁਲਾਈ 23, 1989 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ 2:00 ਵਜੇ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਨ ਇਕੱਠ ਬੁਰਾੜ ਸਟ੍ਰੀਟ ਕੈਨੇਡਾ ਪਲੇਸ, ਵੈਨਕੂਵਰ ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਉਹ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਥਾਂ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਸਿਰਫ 200 ਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ 2 ਮਹੀਨੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

* ਬੁਲਾਰੇ: ਕੇਂਦਰੀ, ਪ੍ਰਾਂਤਿਕ ਤੇ ਮਿਊਂਸਪਲ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਗੇ। * ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਘਟਨਾ ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਈ ਜਾਵੇਗੀ

* ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਫੋਟੋਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ * ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਖਾਸ ਸੰਦੇਸ਼ * ਪਲੈਕ ਦਰਸ਼ਨ

* ਯਾਦਗਾਰੀ ਸੁਵੀਨਿਅਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਸਬੰਧੀ ਲੇਖ ਵੰਡੇ ਜਾਣਗੇ

ਸਨਿਮਰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੁੱਠ ਹੋਕੇ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਆਪਣੇ ਬਹਾਦਰੀ ਤੇ ਅਣਖੀਲੇ ਗੌਰਵਮਈ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਜੀ।

ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇ ਅਭਿਲਾਸੀ
ਸਿੱਖ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ

ੴ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ॥

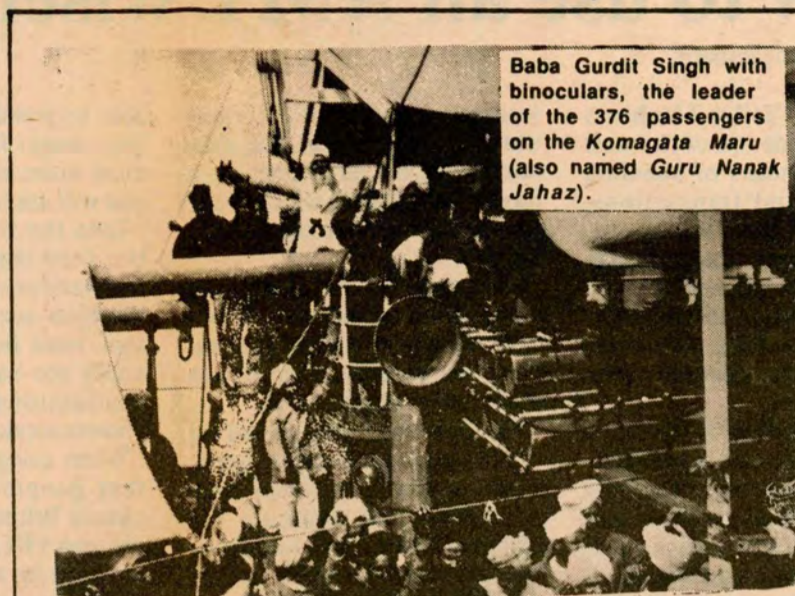
ਅਵਲਿ ਅਲਹ ਨੂਰੁ ਉਪਾਇਆ ਕੁਦਰਤ ਕੇ ਸਭ ਬੰਦੇ ॥ ਏਕ ਨੂਰ ਤੇ ਸਭ ਜਗੁ ਉਪਜਿਆ ਕਉਨ ਭਲੇ ਕੇ ਮੰਦੇ ॥੧॥

KOMAGATA MARU INCIDENT

Full view of the 2,900 ton steamer *Komagata Maru* at anchor in the Burrard Inlet near Pier A (west of Canada Place) Vancouver, from 23 May-23 July 1914.

Baba Gurdit Singh with binoculars, the leader of the 376 passengers on the *Komagata Maru* (also named *Guru Nanak Jahaz*).

75th ANNIVERSARY (1914 - 1989)

Seventy five years ago, the *Komagata Maru*, after a historic voyage, arrived in the Burrard inlet, Vancouver on May 23, 1914 from the Indian-Sub continent. The 376 passengers (340 Sikhs, 24 Muslims, 12 Hindus) were forced to leave on July 23, 1914 under the guard of HMCS Rainbow as a result of Canada's Immigration policy of exclusion. To pay homage and commemorate this reprehensible incident you are invited to participate in the activities below:

JULY 23, 1989 AT 2:00 P.M.

**HISTORICAL GATHERING AT THE FOOT OF BURRARD STREET
ON CANADA PLACE OVERPASS**

(just west of Canada Place)

Highlights:

from where the *Komagata Maru* was anchored.

- * Representation by Federal, Provincial, Municipal Government Officials
- * Reading of Proclamations and historical presentation
- * Unveiling of Plaque
- * Cultural Programme and Exhibition
- * Aerial presentation
- * Souvenirs and articles

JULY 23, 1989 AT 10:00 A.M.

Khalsa Diwan Society, 8000 Ross Street, Vancouver

- * Historical presentation after the Akhand Path Bhog
- * Unveiling of Plaque

JULY 16 - 22, 1989 6:00 P.M. 8:00 P.M. DAILY

Khalsa Diwan Society, 8000 Ross Street, Vancouver

- * Tour of the Sikh Temple
- * Exhibition and articles on *Komagata Maru* Incident in English & Punjabi
- * Guru Ka Langar (Vegetarian Meal)

JULY 9 - 16, 1989 DAILY

- * Donations to Food Banks to be made at all the Gurdwaras across Canada in recognition of the starvation and humiliation the passengers suffered in Vancouver.

This project is organized by:

- * Khalsa Diwan Society, 8000 Ross Street, Vancouver, B.C. V5X 4C5 Tel: (604) 322 - 5610
- * Khalsa Diwan Society, 33089 S. Fraserway, Abbotsford, B.C. V2S 2B1 Tel: (604) 859 - 5665
- * Khalsa Diwan Society, 347 Wood Street, New Westminster, B.C. V3W 5K6 Tel: (604) 521 - 3111
- * Guru Nanak Sikh Temple, 7050 - 120th Street, Surrey, B.C. V3W 3M5 Tel: (604) 594 - 4836

and supported by other Societies across Canada and U.S.A.

Premier resists Maru monument

By BARBARA McLINTOCK
Victoria Bureau

Debate over a racist incident in B.C.'s past descended into Three Stooges' humor yesterday.

On the last day of the legislature's 1989 session, Premier Bill Vander Zalm clashed with New Democrat MLA Moe Sihota over

SIHOTA

the latter's request for a monument to the Komagata Maru arriving in Vancouver in 1914.

The ship carried Indians wanting to immigrate, but was turned away in a display of racism.

Rancor arose when Sihota presented a petition bearing about 1,500 signatures from the Indo-Canadian community, requesting a monument.

"Sleazy Moe!" Vander Zalm called out. When that was declared unparliamentary language, he substituted "Media Moe."

NDP House leader Mark Rose scolded the premier for using an MLA's first name in the legislature.

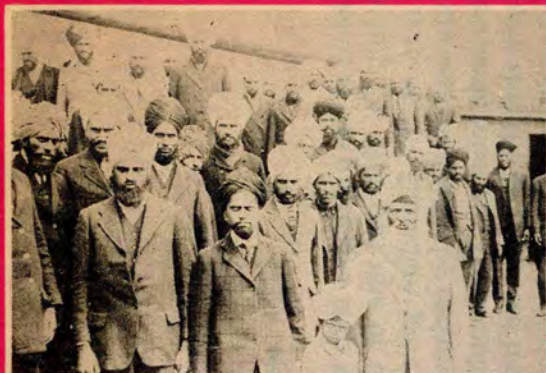
VANDER ZALM

"I appreciate what you said," Vander Zalm shot back. "I can't use first names. I can't use Moe, nor Curly, nor Larry; it's not parliamentary or proper. I withdraw in the hope that we may leave as friends."

Rose persuaded both sides to end the rancorous debate "in the interests of the Christmas spirit."

GREAT, Page 35

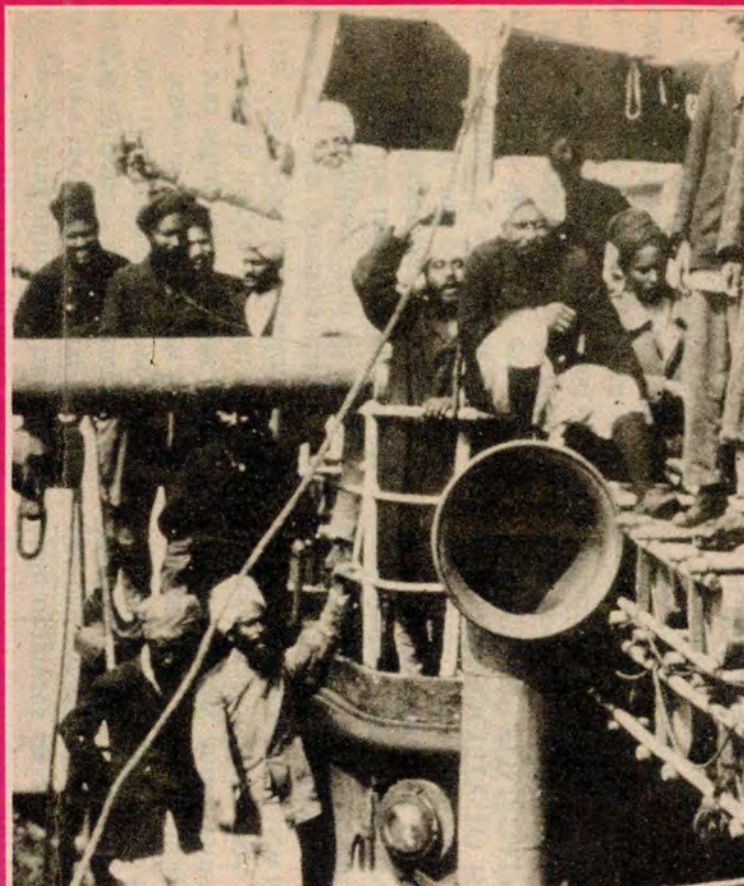
KOMAGATA MARU

Gurdit Singh (centre, in white) and fellow passengers.

Local East Indians and officials boarding the Komagata Maru.

Gurdit Singh (top left, in white) and fellow passengers.

Malcolm Reid (left) and H.H. Stevens (right) on the deck of the Komagata Maru.

JULY 23, 1989

DEMONSTRATION

1:00 p.m.

Assemble at Robson Square
March to the Harbour

RALLY

5:00 p.m.

Desh Bhagat Temple,
5880 Main Street, Vancouver

MAIN SPEAKER:

Hardial Bains, Chairman,
National Council, People's Front,
Leader of the Communist Party of
Canada (Marxist-Leninist)

PHOTO EXHIBITION

MAY 2, 1914
MAY 2, 1989

Commemorate the Seventy-Fifth Anniversary of the Infamy of the British Raj and Canadian Government Against the Indian People and the People's Heroic Struggle Against State-Organized Racist Attacks.

Demand that the B.C. and Canadian Governments Erect Monuments in Victoria and Vancouver in Honour of the Victims of the Racist Policy of the Canadian Government and British Raj in 1914, Before and After.

Demand that the Canadian Government Declare Publicly on this Occasion that the Canadian State Will No Longer Practice or Permit Any Form of Racism and Racist Discrimination.

DEMONSTRATION AND RALLY ON THE SEVENTY-FIFTH ANNIVERSARY OF THE EXPULSION OF THE PASSENGER SHIP KOMAGATA MARU

— JULY 23, 1989 —

The expulsion of the passenger ship Komagata Maru on July 23, 1914 was one of the most disgraceful acts of the Canadian government. This expulsion was motivated by racism and political and economic interests. The expulsion was so unjustifiable that the government had to use arbitrary measures and the courts, immigration officials, the police and the navy to mete out its extremely anti-people and inhumane treatment.

Seventy-five years have now passed but has the state changed its policy? Unfortunately, we have to say — no. The government would like to cultivate the image of a state which has renounced its past and which now stands for people's rights, democracy, justice, etc. But the facts prove something else. The Immigration Act of 1976 was based on the government's racist Green Paper on Immigration, and all the government's changes to the Immigration Act further developed its arbitrariness, the practise of racism and its economic and political colouring.

Just take one example: A short time ago, the Canadian government signed an extradition treaty with the Indian government in order to ensure that the soil of Canada is not used either as sanctuary from the justice in India or to launch attacks against the anti-people government of India. However, today, External Affairs Minister Joe Clark, Prime Minister Brian Mulroney, Minister of Employment and Immigration Barbara MacDougall and others are applauding the Chinese students and various "dissidents" and offering them refuge — those who were carrying banners inscribed with the slogan BLOOD FOR BLOOD. What does it show? It shows that Canadian soil can be used to topple the government of China but not that of India. Furthermore, the Canadian government does not even believe that there is a problem of democratic rights in India. It does not consider the people from that region applying for refugee status as bonafide.

Or take the example of the deadly attacks on

the uprising of the Palestinian people by the Israeli zionist forces. There has been no recalling of the Canadian ambassador to Israel or public acclaim and encouragement of acts against the zionist state. There are many more examples which show that the government remains arrogant, and uses arbitrary measures in defence of its narrow economic and political interests. The state organises racist attacks and discriminates against progressive and democratic people. The case of Comrade Hardial Bains is a striking one. He was denied citizenship for more than twenty-four years because he is a Marxist-Leninist, and his family and friends have all faced one form of attack or the other.

On this solemn occasion for all the democratic and justice-loving people of all national or religious backgrounds, we must escalate the work in defence of our rights. This is the only way to honour the victims of the Komagata Maru incident and ensure that their struggle was not in vain. The SOCIETY TO HONOUR THE VICTIMS OF THE KOMAGATA MARU INCIDENT calls upon all the democratic and justice-loving Canadian people to demand:

- 1) That the B.C. and Canadian governments erect monuments in Victoria and Vancouver in honour of the victims of the racist policy of the Canadian and British governments in 1914, before and after.
- 2) That the government declare publicly on this occasion that the Canadian state will no longer practise or permit any form of racism and racist discrimination.

Join with us on July 23, 1989 to express our anger against the violation of people's rights, and show our determination to carry forward our struggle till final victory. All democratic and justice-loving people must unite in support of all the victims of injustice, racism, arbitrariness, and economic and political attacks by the state. AN INJURY TO ONE IS AN INJURY TO ALL!

For further information, please contact the East Indian Defence Committee or the People's Front, 324 West Hastings Street, Vancouver, B.C., or P.O. Box 4623, Vancouver, V6B 4K6, Telephone: 681-5020.

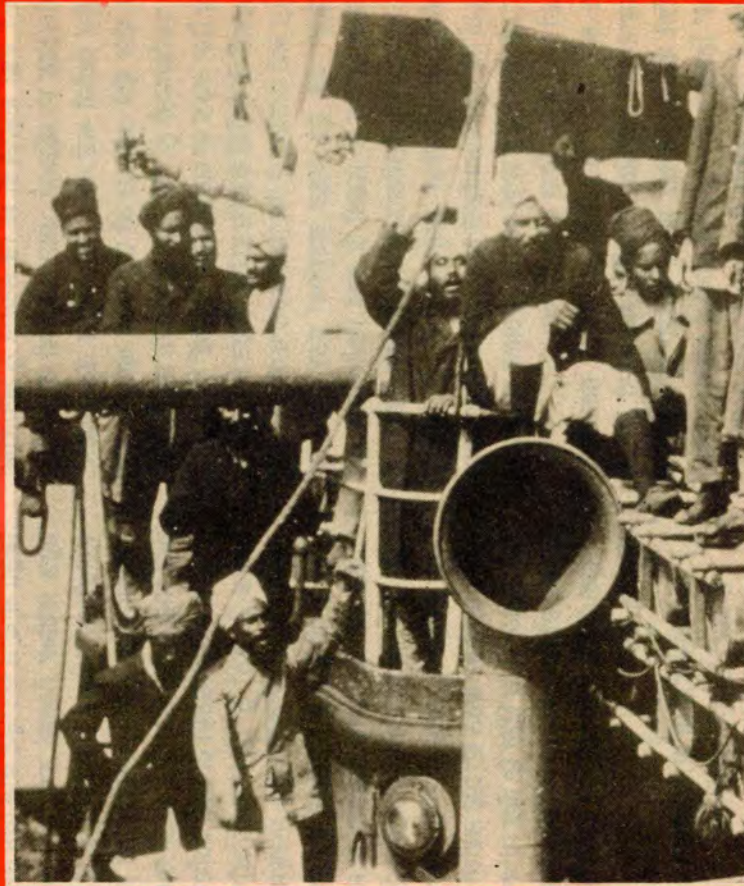
ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ

ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ (ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਸਫੈਦ ਕਪੜਿਆਂ ਵਿਚ) ਅਤੇ ਨਾਲ ਦੇ 3 ਮੁਸਾਫਰ

ਸਥਾਨਕ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ

ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ (ਉਪਰ ਖੱਬੇ, ਸਫੈਦ ਕਪੜਿਆਂ ਵਿਚ) ਅਤੇ ਨਾਲ ਦੇ ਮੁਸਾਫਰ

ਜੁਲਾਈ 23, 1989

ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ
1:00 ਵਜੇ ਬਾਦ ਦੁਪਹਿਰ
ਰਾਬਸਨ ਸਕੂਏਅਰ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋਵੋ

ਰੈਲੀ
5:00 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ
ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਟੈਂਪਲ
5880 ਮੈਨ ਸਟਰੀਟ, ਵੈਨਕੂਵਰ

ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰਾ
ਹਰਦਿਆਲ ਬੈਂਸ, ਪੀਪਲਜ਼ ਫਰੰਟ ਦੀ
ਨੈਸ਼ਨਲ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ
ਕਨੇਡਾ ਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ
(ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ-ਲੈਨਿਨਵਾਦੀ) ਦੇ ਆਗੂ
ਫੋਟੋ ਨਮਾਇਸ਼

ਮੈਲਕਮ ਗੈਡ (ਖੱਬੇ) ਅਤੇ ਐਚ.ਐਚ. ਸਟੀਵਨਜ਼ (ਸੱਜੇ) ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਡੱਕ ਉੱਤੇ

ਮਈ 2, 1914
ਮਈ 2, 1989

ਹਿੰ ਦੁਸਤਾਨੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਰੁਧ ਬਰਤਾਨਵੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਕਨੇਡੀਅਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਘੋਰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਅਤੇ ਹਕੂਮਤ ਵਲੋਂ ਵਲੋਂ ਜਬੇਬੰਦ ਕੀਤੇ ਹਮਲਿਆਂ ਵਿਰੁਧ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੁਰਬੀਰ ਜਥੇਜਹਿਦ ਦੀ ਪੰਜੱਤਰਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਮਨਾਓ।

ਮੁੰ ਗ ਕਰੋ ਕਿ ਬੀ.ਸੀ. ਅਤੇ ਕਨੇਡੀਅਨ ਸਰਕਾਰ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਤੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ ਬਰਤਾਨਵੀ ਰਾਜ ਸਮੇਂ 1914 ਵਿਚ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇ ਪਿਛੋਂ ਦੀ ਨਸਲੀ ਸਰਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਦਾ ਬਿਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਵਿਚ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਉਸਾਰੋ।

ਮੁੰ ਗ ਕਰੋ ਕਿ ਕਨੇਡੀਅਨ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਸ਼ਰੇਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਐਲਾਨ ਕਰੇ ਕਿ ਕਨੇਡੀਅਨ ਹਕੂਮਤ ਅੱਗੋਂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਨਸਲਵਾਦ ਜਾਂ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਵੇਗੀ।

ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਅਤੇ ਰੈਲੀ ਕਰੋ

ਮੁਸਾਫਰ ਜਹਾਜ਼ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਜਬਰੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢੇ ਜਾਣ
ਦੀ ਪੰਜੱਤਰਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਦੇ ਮੌਕੇ ਉਤੇ

— ਜੁਲਾਈ 23, 1989 —

23 ਜੁਲਾਈ 1914 ਨੂੰ ਮੁਸਾਫਰ ਜਹਾਜ਼ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਨੂੰ ਕਨੇਡਾ ਵਿਚੋਂ ਜਬਰੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਕਨੇਡੀਅਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਬੇਹੱਦ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਕਰਤੂਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੀ। ਨਸਲਵਾਦ ਤੇ ਆਪਣੇ ਖੁਦਗਰਜ਼ ਆਰਥਕ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਹਿਤਾਂ ਦੀ ਖਾਤਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਇਨੀ ਵੱਡੀ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ, ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ, ਪੁਲਸ ਅਤੇ ਨੇਵੀ ਵਰਤਕੇ ਇਹ ਹੱਦ ਦਰਜ਼ੇ ਦੀ ਲੋਕ-ਵਿਰੋਧੀ ਅਤੇ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਕਰਤੂਤ ਕਰਨੀ ਪਈ।

ਪੰਜੱਤਰ ਸਾਲ ਬੀਤ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਪਰ ਕੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨੀਤੀ ਬਦਲ ਲਈ ਹੈ? ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨੂੰ, ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਨੇ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਆਪਹੁਦਗੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਹੋਵੇ, ਤੇ ਹੁਣ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ, ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਅਤੇ ਇਨਸਾਫ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਖੜਨ ਵਾਲੀ ਬਣ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਹਕੀਕਤਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। 1976 ਦਾ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਸਲੀ ਤੇ ਫਾਸ਼ੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਗਰੀਨ ਪੇਪਰ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ। ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਆਪਹੁਦਰੇਪਣ ਨੂੰ ਹੀ ਹੋਰ ਵਧਾਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਸਲਵਾਦ ਦਾ ਅਮਲ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਆਪਹੁਦਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਖੁਦਗਰਜ਼ ਆਰਥਕ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਹਿਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ।

ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਲਓ: ਕੁਝ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਕਨੇਡੀਅਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਇਕ ਐਕਸਟਰਾਡੀਸ਼ਨ ਸੰਧੀ ਕੀਤੀ, ਜਿਹੜੀ ਇਹ ਗੱਲ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸੀ ਕਿ ਕਨੇਡਾ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਇਨਸਾਫ ਤੋਂ ਭਗੋੜੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਨ ਨਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕਨੇਡਾ ਨੂੰ ਹਿੰਦ-ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁਧ ਹਮਲੇ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਨਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ। ਪਰ, ਅੱਜ ਬਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਜੇਮ ਕਲਾਰਕ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਰਾਇਨ ਮਲਰੂਨੀ ਅਤੇ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਵਜ਼ੀਰ ਬਾਰਬਰਾ ਮਕਡੂਗਲ ਤੇ ਹੋਰ, ਚੀਨੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ “ਵਿਰੋਧੀਆਂ” ਦੀ ਹੌਸਲਾ ਅਫਜ਼ਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਨ ਦੇਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੇ ਝੰਡੇ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦੇ ਸਨ ਕਿ “ਖੂਨ ਦਾ ਬਦਲਾ ਖੂਨ” ਨਾਲ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਇਸ ਤੋਂ ਇਹੀ ਗੱਲ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਨੇਡਾ ਦੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਚੀਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਤਖਤਾ ਉਲਟਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਥੇ ਹੀ ਖੋਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਕਨੇਡੀਅਨ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮਸਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਦਰਜੇ ਵਾਸਤੇ

ਅਰਜੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਅਲੀ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ।

ਜਾਂ ਇਜ਼ਰਾਈਲੀ ਜ਼ਾਇਨਿਸਟ ਫੌਜਾਂ ਵਲੋਂ ਪਲਸਤੀਨੀ ਲੋਕਾਂ ਉਤੇ ਮਾਰੂ ਹਮਲਿਆਂ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਲਓ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਵਿਚੋਂ ਕਨੇਡੀਅਨ ਸਫੀਰ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਜ਼ਾਇਨਿਸਟ ਹਕੂਮਤ ਵਿਰੁਧ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਹੌਸਲਾ ਅਫਜ਼ਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕਨੇਡੀਅਨ ਸਰਕਾਰ ਹੈਂਕੜਬਾਜ਼ ਹੈ, ਤੇ ਇਹ ਆਪਣੇ ਸੱਭੇ ਆਰਥਕ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਹਿਤਾਂ ਖਾਤਰ ਆਪਹੁਦਗੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹਕੂਮਤ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰਪੰਸਦ ਲੋਕਾਂ ਉਤੇ ਨਸਲੀ ਹਮਲੇ ਜਬੇਬਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਾਥੀ ਹਰਦਿਆਲ ਬੈਂਸ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਕੇਸ ਵੱਡੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 24 ਸਾਲ ਕਨੇਡੀਅਨ ਸ਼ਹਿਰੀਅਤ ਤੋਂ ਵਾਂਝਿਆਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ-ਲੈਨਿਨਵਾਦੀ ਹਨ, ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਦੋਸਤਾਂ ਤੇ ਹਰ ਤਰਾਂ ਦੇ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਸੱਭ ਕੌਮੀ ਤੇ ਧਾਰਮਕ ਪਿਛੋਕੜ ਦੇ ਜਮਹੂਰਪੰਸਦ ਤੇ ਇਨਸਾਫ ਪੰਸਦ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਮੌਕੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਿਚ ਕੰਮ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਾਨਾ ਭੇਟ ਕਰਨ ਦਾ ਇਹੋ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਇਹੋ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘੋਲ ਵਿਆਰਥ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਸੋਸਾਇਟੀ ਟੂ ਆਨਰ ਦੀ ਵਿਕਟਿਮਜ਼ ਆਫ ਦੀ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਇਨਸੀਡੈਂਟ ਸੱਭ ਜਮਹੂਰਪੰਸਦ ਤੇ ਇਨਸਾਫ ਪੰਸਦ ਕਨੇਡੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੰਗ ਕਰਨ:

- 1) ਕਨੇਡੀਅਨ ਤੇ ਬੀ.ਸੀ. ਸਰਕਾਰ 1914 ਵਿਚ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸ ਦੀ ਨਸਲੀ ਨੀਤੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਵਿਚ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਉਸਾਰੋ।
- 2) ਕਨੇਡੀਅਨ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਸ਼ਰੇਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਐਲਾਨ ਕਰੇ ਕਿ ਇਹ ਅੱਗੋਂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਨਸਲਵਾਦ ਤੇ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਵੇਗੀ।

ਆਓ 23 ਜੁਲਾਈ 1989 ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿਰੁਧ ਆਪਣਾ ਗੁੱਸਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰੀਏ ਤੇ ਆਖਰੀ ਜਿੱਤ ਤੱਕ ਆਪਣਾ ਘੋਲ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਦਾ ਵਿਖਾਵਾ ਕਰੀਏ। ਸੱਭ ਜਮਹੂਰ ਪੰਸਦ ਅਤੇ ਇਨਸਾਫ ਪੰਸਦ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸੱਭ ਬੇਇਨਸਾਫੀ, ਨਸਲਵਾਦ, ਆਪਹੁਦਰੇਪਣ, ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਆਰਥਕ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਹਮਲਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵਿਚ ਇਕ ਮੁੱਠ ਹੋਣ। ਇਕ ਨੂੰ ਹਾਨੀ, ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਹਾਨੀ!

Sikhs recall ship's rejection

Food is a symbol of hope, thanks and sustenance in many countries.

For Canadian Sikhs this week it is a reminder of how fortunate they are to have made a life for themselves in Canada. If they'd arrived on Vancouver shores July 23, 75 years ago on the Komagata Maru, they might not even have been so fortunate.

Back then, Canadians were not prepared to welcome non-whites into their country and human rights was a notion reserved for only a few.

"It was a kind of a dark day," local Sikh society spokesman Pritnam Singh Aulakh commented Wednesday, recalling the day Canadian authorities turned back a boatload of would-be Indian immigrants.

For two months in 1914, the Komagata Maru was detained in Vancouver harbor, with many of the passengers going hungry for lack of food. Eventually they were turned away on the grounds that immigration officers had the authority to refuse entry to anyone who did not come by continuous journey from his or her country of origin. The Komagata Maru had come from Hong Kong.

Aulakh says the Sikhs, and the few Muslims and Hindus who were on board, wanted to be treated like other immigrants who came to Canada

in search of a new life. But they were disappointed.

In memory of that event, Sikhs across Canada will be collecting food for distribution to local foodbanks.

"It's kind of an awareness program to make sure it doesn't happen again," Aulakh said.

Like Hong Kong Chinese seeking entry into Britain today, the immigrant Sikhs felt they were British subjects who had a right to come to Canada. Many had fought for the British Empire in India.

On July 23 at 2 p.m., their courage in the face of mistrust and adversity will be recognized during a historical gathering at the foot of Burrard Street on the Canada Place overpass. Dignitaries representing both the Vancouver civic and federal governments will be on hand to unveil a plaque commemorating the Komagata Maru incident.

The federal government is reportedly prepared to share the \$7,500 cost of the plaque with Vancouver city.

Food bank donations, which will be collected until Sunday this week, also recognize a Sikh tradition of feeding the hungry housed in temples. Aulakh said food in temples is always provided free and members prepare and eat the food together.

COLIN SAVAGE

COMMEMORATIVE SERVICE held at Ross Street Gurdwara marks 1914 incident

Video commemorates Komagata Maru event

By KEVIN GRIFFIN
Sun Multiculturalism Reporter

As Indo-Canadians across the country commemorate the 75th anniversary of the Komagata Maru incident on Sunday, lawyer Ujjal Dosanjh hopes a video on the incident will help educate many more Canadians about the events that took place in Vancouver Harbor in 1914.

DOSANJH, a Komagata Maru Foundation of Canada director, said the 23-minute video uses historical photographs to tell the story of how and why the Japanese steamer Komagata Maru arrived in Vancouver with 376 passengers from India and was prohibited from docking for two months.

Called Komagata Maru: A Voyage of Shattered Dreams, Dosanjh said the foundation is planning to have the video available this fall for high schools. The foundation has also applied for federal funding to cover the cost of preparing instructional guides and distribution for a video made with \$20,000 from the provincial secretary's office.

Dosanjh said while Canada's treatment of Indo-Canadians has improved markedly since then, the incident holds an important lesson for all Canadians about the country's past treatment of visible minorities.

"The intention is to actually make people aware of what happened 75 years ago and make it a focus for discussion so we make sure we don't repeat the errors of the past," Dosanjh said.

"In discussing the title, we talked about the film as a journey into the

Canada's image marred 75 years ago

Canadian soul. We were trying to examine what this kind of event means for us as Canadians."

For two months in 1914, the ill-fated Komagata Maru put Vancouver at the epicentre of the British Empire.

In May of that year, Bhai Gurdit Singh chartered the Japanese steamer to challenge Canada's racist immigration policy, which effectively barred East Indians despite their being British subjects.

When it arrived in Vancouver, immigration officials refused to allow the ship to dock. After a flurry of telegrams between Vancouver, Ottawa, London and New Delhi, attempts to starve the passengers, court challenges, a battle between passengers and police, and numerous newspaper headlines around the world, Bhai Gurdit Singh admitted defeat.

WITH MOST of its passengers still on board, the Komagata Maru finally left Vancouver bound for Calcutta on July 23, 1914.

Gurdial Singh Neel, event spokesman for the Khalsa Diwan Society, agreed that one of the important goals of commemorating the incident was to educate both Indo-Canadians and the larger community about what happened 75 years ago.

"We are commemorating the inci-

dent to pay homage to our ancestors who came to Canada to challenge the exclusionary policy of the Canadian government at that time," Neel said.

"We consider it as an educational opportunity because if the history is not told, the mainstream may think the Komagata Maru incident was not important. But for us it was very important."

During the past week, Sikh societies throughout Canada have also been organizing donation drives to local food banks. Canadian immigration officials in 1914 tried forcing the ship to leave Vancouver by refusing to send food and water to passengers.

THIS PAST week, the Ross Street Gurdwara (Sikh house of worship) held an evening open house, featuring free vegetarian food served in the Mewa Singh Langar Hall (dining hall). Mewa Singh was executed in 1915 for killing William Charles Hopkinson, a Vancouver immigration official and intelligence official for India who played a key role in the Komagata Maru incident.

On Sunday, the society is unveiling its own plaque to the incident at 8000 Ross at 10 a.m. At 2 p.m. more than 5,000 persons are expected to attend a Khalsa Diwan Society rally at the foot of Burrard Street, just west of Canada Place, the closest spot to where the Komagata Maru was anchored.

Vancouver Mayor Gordon Campbell declared the past week Komagata Maru week. The city has also agreed to install a commemorative plaque to mark the historic event.

David Lam
Lieutenant Governor

Canada
Province of British Columbia
A Proclamation

ELIZABETH THE SECOND, by the Grace of God, of the United Kingdom,
Canada and Her other Realms and Territories, Queen, Head of the
Commonwealth, Defender of the Faith

To all to whom these presents shall come – Greeting

WHEREAS Seventy-five years ago, on May 25, 1914, 376 British Subjects of
Indian origin arrived in Vancouver aboard the Komagata Maru seeking to
immigrate to Canada and were forced to depart on July 23, 1914, having
been denied entry;

AND WHEREAS by commemorating this regrettable incident in the history of
Our Province and Our Country we can learn from the past and resolve that
such events will not reoccur;

AND WHEREAS our Government is committed to the development of a society
in which mutual respect and understanding are honoured, and which
differences are respected and traditions are cherished;

AND WHEREAS Our Lieutenant Governor, by and with the advice and consent
of the Executive Council, has been pleased to direct by Order in Council
in that behalf that a Proclamation be issued designating July 23, 1989,
as "Komagata Maru Memorial Day" in British Columbia;

NOW KNOW YE THAT We do by these presents proclaim and declare that
July 23, 1989, shall be known as "Komagata Maru Memorial Day" in British
Columbia.

IN TESTIMONY WHEREOF We have caused these Our Letters to be made Patent
and the Great Seal of Our Province to be hereunto affixed.

WITNESS The Honourable David C. Lam, Lieutenant Governor of Our Province
of British Columbia, in Our City of Victoria, in Our Province,
this twentieth day of July,
in the year of Our Lord one thousand nine hundred and eighty-nine and in
the thirty-eighth year of Our Reign.

BY COMMAND.

David Lam
MINISTER OF TOURISM AND
PROVINCIAL SECRETARY

Bud Smith
ATTORNEY GENERAL

Komagata remembered with speeches

By KEVIN GRIFFIN
Sun Multiculturalism Reporter

As Indo-Canadians commemorated the 75th anniversary of the Komagata Maru incident on Sunday, Riasat Ali Khan recalled how his father helped feed and support passengers aboard the ill-fated ship.

Khan said he remembers stories his father Amanat Ali Khan, a Muslim who died at age 105 in 1985 in Vancouver, told of how Muslims, Hindus and Sikhs would hand over their entire paycheques to help buy food and supplies for the passengers.

Those passengers, mainly Sikhs, were barred from landing in Canada for two months in 1914.

Sometimes, in an effort to help passengers, his father would walk from Fraser Mills in Coquitlam to the north foot of Burrard Street, the spot closest to where the Komagata Maru was anchored and the site of Sunday's rally.

"It was a huge community effort — all the Hindus, Muslims and Sikhs worked together," Khan said in an interview.

Khan, president of the Vancouver Multicultural Society, was one of close to 350 Indo-Canadians who took part in the rally organized by Lower Mainland Khalsa Diwan societies. It was 75 years ago to the day the Komagata Maru steamer left Vancouver harbor bound for Calcutta with 352 passengers still on board. In 1914, the Vancouver Khalsa Diwan Society organized food and support for passengers aboard the ship.

Federal, provincial and civic politicians were joined by speakers from the Indo-Canadian community to point out the importance of remembering the events of May 23 to July 23, 1914.

MLA Moe Sihota (NDP—Esquimalt-Port Renfrew), the first and only Sikh provincial politician elected in B.C., described the day as a chance to reflect on the discrimination faced by Asians in Canada three-quarters of a century ago.

The Van Sun July 25/89 B-1

Park commissioners want plaque for ship incident

The Komagata Maru incident should be commemorated with a plaque on city property, Vancouver park board commissioners agreed Monday night.

Kanwal Inder Singh Neel, president of the Khalsa Diwan Society, said a plaque commemorating the incident is now in place at a Sikh temple in Vancouver, but a more permanent site is needed.

The Komagata Maru anchored in Vancouver's harbor 75 years ago this week. More than 300 passengers were denied entry into Canada, and the ship was forced to return to India.

ਵੈਨਕੂਵਰ-23 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੀ 75 ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਮਨਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਇਕੱਠ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲੇਅਰ ਮੇਨ ਲੈਂਡ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਸੁਬਾਈ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੱਕ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਇਸ ਰੋਜ਼ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਾਵੇਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਇਕੱਠ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਮਹਾਨਤਾ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਮਿਊਨਿਸਪਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਤੱਕ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੇ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਕ ਕਾਲੇ ਪੱਥੇ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਵਾਲੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਲਈ ਇਕ ਵਧੀਆ ਸਟੇਜ ਬਣਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ ਸ. ਕਮਲਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੀਲ ਨੇ ਸਟੇਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਬੜੇ ਹੀ ਸੁਚੱਜੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਭਾਈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ. ਨੀਲ ਨੇ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਈ ਤਾਂ ਕਿ ਆਏ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਮਹਿਮਾਨ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਕਿਫ ਹੋ ਜਾਣ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸਿੱਖ ਅੱਜ ਆਪਣੇ ਉਹਨਾਂ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਅੱਜ ਤੋਂ 75 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਸ. ਨੀਲ ਨੇ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਵੀ ਕਹੇ। ਉਹਨਾਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਪੁਲਸ ਦੇ ਬੰਦੇ ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਨ ਵਾਪਸ ਭੇਜਣ ਲਈ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਜਾ ਚੜ੍ਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪੁਲਸ ਤੇ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਕੋਲਿਆਂ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪੁਲਸ ਨੂੰ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚੋਂ ਭਜਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਆਏ ਹੋਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਹਾਊਸ ਆਫ ਕਾਮਨਜ਼ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਮਿ. ਜੋਹਨ ਫਰੇਜ਼ਰ ਨੂੰ ਸਟੇਜ ਤੇ ਆਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮਿ. ਫਰੇਜ਼ਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਖੇਪ ਭਾਸ਼ਣ ਦੌਰਾਨ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਤੋਂ 75 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਹੋਈ ਜਿਸਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਵਰਗੀ ਦੁਰਘਟਨਾ ਦੁਬਾਰਾ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਫੂਡ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਵੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ। ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੈਕਟਰੀ ਆਫ ਸਟੇਟ ਵਲੋਂ ਡਾ. ਕਨਸੇਲਾ ਸਟੇਜ ਤੇ ਆਏ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇੰਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਇੰਨਚਾਰਜ ਮਿ. ਗੈਰੀ ਵੀਨਰ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਪੜ੍ਹਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਦੁਰਘਟਨਾ ਨੂੰ ਦੁਖਦਾਇਕ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਵਾਲੀ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਗੱਲਤੀਆਂ ਤੋਂ ਸਬਕ ਸਿੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਝਿਜਕ ਤੋਂ ਇਸ ਘਟਨਾ ਲਈ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਯਕੀਨ ਦੁਆਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਵਰਗੇ ਬਹੁ ਸਭਿਅਕ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਐਸੀ ਘਟਨਾ ਫਿਰ ਨਾ ਵਾਪਰਨ ਦਿਆਂਗੇ।

ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਰਿਬਰਲ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਲੀਡਰ ਮਿ. ਜੋਹਨ ਟਰਨਰ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਗੋਰਡਨ ਵਿਲਸਨ ਨੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਸ ਦੁਰਘਟਨਾ ਦੀ ਗੱਲਤੀ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਅਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਗੇ ਵਾਸਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰੇਗੀ। ਉਸ ਸੁਨੇਹੇ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ 1982 ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਯਕੀਨ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਸੱਦਾਵਾਨਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਮਹੌਲ ਵਿਚ ਇਥੇ ਰਹਿ ਸਕਣ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਊ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਮਾਰਗਰੇਟ ਮਿਚਲ ਅਤੇ ਐਮਰੀ ਬਾਰਨ MLA ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦੌਰਾਨ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਵੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਮਿਸਜ਼ ਮਾਰਗਰੇਟ ਮਿਸ਼ਲ ਨੇ N.D.P. ਦੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਲੀਡਰ ਐਡਵਰਡ ਬਰੋਡਬੈਂਟ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਵੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ 75 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਦੁਰਘਟਨਾ ਜਿਸ ਵਿਚ 376 ਮੁਸਾਫਿਰ ਆਏ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ 2 ਮਹੀਨੇ ਭੁੱਖੇ ਤਿਹਾਏ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ 'ਚ ਰਹਿ ਕੇ ਵਾਪਸ ਇੰਡੀਆ ਮੁੜਨਾ ਪਿਆ ਜਿਥੇ ਕਿ ਉਹ ਗੱਲੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਸਨ ਇਸ ਦਾ ਦੁੱਖ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ੇਸਲ ਕਰੈਡਿਟ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਵਿਧਾਇਕ ਡਗ-ਮੈਂਟ ਨੇ ਬੀ. ਸੀ. ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਹਮਦਰਦੀ ਵਾਲਾ ਸੁਨੇਹਾ ਵੀ ਪੜ੍ਹਕੇ ਸੁਣਾਇਆ। ਸਰੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਬਰਨਬੀ ਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮਿਊਨਿਸਪਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੇ ਵੀ 23 ਜੁਲਾਈ ਵਾਲਾ ਹਫ਼ਤਾ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਵੀਕ ਵਜੋਂ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇੰਡੋਕੈਨੇਡੀਅਨ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿਚ N.D.P. ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਵਿਧਾਇਕ ਮਿ. ਮੋਮ ਸਹੋਤਾ ਜਦੋਂ ਸਟੇਜ ਤੇ ਆਏ ਤਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਤਾੜੀਆਂ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ। ਮਿ. ਸਹੋਤਾ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਜਿਹੜੇ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਘਟਨਾ ਸਬੰਧੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦੌਰਾਨ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸਦਨ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਰੋਲਾ ਪਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਉਹਨਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਕਿ ਬੀ.ਸੀ.ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮਿ. ਸਹੋਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੋਰ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਹਾਂ ਜਿਸਨੂੰ (M.L.A.) ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਬਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮਿ. ਉਪਲ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਜੱਜ ਬਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਮਿ. ਸਹੋਤਾ ਨੇ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵ-ਸ਼ਾਲੀ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੱਤਾ।

75ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇ ਗੰਢ ਉਤੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਖੇ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੀ ਯਾਦ 'ਚ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਮਾਗਮ

ਰੋਸ ਗੁਰੂ ਘਰ, ਨਿਊਵੈਸਟ, ਸਰੀ ਤੇ ਐਬਟਸਫੋਰਡ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ ਯਾਦ ਪੱਥਰ ਤੋਂ ਪਰਦਾ ਚੁੱਕਣ ਉਪਰੰਤ ਖੜੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ

ਮਿ. ਮੋਮ ਸਹੋਤਾ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਦੁਰਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪਿਛੇ ਸਟੇਜ ਤੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਬੈਠੇ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ

ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਐਮਰੀ ਬਾਰਨ(ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.) ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਨੂੰ ਸੁਣ ਰਹੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਦ੍ਰਿਸ਼

ਸਫਾ 3 ਦੀ ਬਾਕੀ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ

ਇਸ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਮਹਾਨ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਡਾਕਟਰ ਹਿਊ ਜਾਨਸਟਨ ਵੀ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਡਾਕਟਰ ਜਾਨਸਟਨ ਸਾਈਮਨ ਫਰੇਜ਼ਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ (S.F.U.) ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਖੋਜ ਭਰਪੂਰ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵੀ ਮਿਲ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਘੋਖ ਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੈਨੇਡਾ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਚਿਟੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੁਲਕ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਬਣਤਰ ਇਕ ਕਲੱਬ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ ਜਿਥੇ ਹਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਵਾਲੀ ਸੋਚਣੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਜ ਤੋਂ 75 ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਏ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਮੁਸਾਫਿਰਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਕੀਤੀ। ਡਾਕਟਰ ਹਿਊ ਜਾਨਸਟਨ ਨੇ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦਾ ਸਫਰ THE VOYAGE OF THE KOMAGATAMARU ਨਾਮ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖੀ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਲਿਖਤ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਮੁਸਾਫਿਰਾਂ ਦਾ ਕੇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਲੜਿਆ ਸੀ ਉਸਦਾ ਪੋਤਾ ਵੀ ਇਸ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਨ ਕਰਨ ਲਈ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਨ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬਾਬੇ Edward J. Bird ਨੂੰ ਜਾਨਾਂ ਮਾਰਨ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਨਸਲੀ ਗੋਰਿਆਂ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਧਮਕੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਵਗੈਰ ਮੇਰੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਨੇ ਬੜੀ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਕੇਸ ਲੜਿਆ ਸੀ ਪਰ ਨਸਲੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅੱਗੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਗਈ। ਮਿ. ਰਿਚਰਡ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੇ ਨੁਜ਼ਕਤਾਚੀਨੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸੱਚੇ ਸੁੱਚੇ ਮੁਸਾਫਿਰਾਂ ਨੂੰ ਖਤਰਨਾਕ ਵਿਅਕਤੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਸਦੇ ਸਿਟੇ ਵਜੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਲਕੱਤੇ ਵਾਪਸੀ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਉਪਰ ਗੋਲੀ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਸਿਟੇ ਵਜੋਂ ਕਾਫੀ ਵਿਅਕਤੀ ਮਾਰੇ ਗਏ।

ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ 174 ਸਿੱਖ ਰਿਫਿਊਜੀ ਨੌਵਾ ਸਕੋਸ਼ੀਆ ਦੇ ਤੱਟ ਤੇ ਆਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੰਗਰ ਪਾਣੀ ਛਕਾਉਣ ਵਾਲੀ ਮਿਸਜ਼ (ROSALINE STODARD) ਰੋਜਲੀਨ ਵੀ ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੇ ਨਾਤੇ ਇਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੱਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਸਦਕਾ ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਦੋਸਤਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਪੁਲਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਪੀਣ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਦੇਈਏ ਪਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਇਨਸਾਨੀ ਫਰਜ਼ ਪੂਰੇ ਕੀਤੇ ਜਿਸਤੇ ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਰੋਸ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਬਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋ, ਨਿਊਵੈਸਟ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਸੀਰਾ, ਐਬਟਸਫੋਰਡ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਗੁਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਅਤੇ ਸਰੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਆਏ ਹੋਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਰਿਚਮੰਡ ਦੀ ਭੰਗੜਾ ਟੀਮ ਵਲੋਂ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਭੰਗੜੇ ਦੀ ਆਈਟਮ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਸਟੇਜ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਭੰਗੜੇ ਕੋਈ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਮਹੌਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਿਰਫ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਮੁਸਾਫਿਰਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਵਜੋਂ ਹੈ। ਸਟੇਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਸ. ਕਮਲਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੀਲ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣੇ ਰਹੇ। ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਕਾਮਾ ਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਯਾਦਗਾਰ ਦਿਨ 'ਤੇ ਵੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਇਕੱਠੀ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀ!!

ਵੈਨਕੂਵਰ:- (ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ) ਸਥਾਨਕ ਕਨੇਡਾ ਪਲੇਸ ਤੇ ਰੇਬਸਨ ਸੁਕੇਅਰ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਐਤਵਾਰ (23 ਜੁਲਾਈ) ਨੂੰ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ 75ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਵਿਚ ਸੰਬੰਧਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਈ ਹੋਰ ਬੁਲਾਰੇ ਵੀ ਪੁੱਜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਭ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮਕਸਦ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੇ ਅੱਜ ਤੋਂ 75 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ 376 ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਨੇਡਾ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੱਖਣ ਦਿੱਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਯਾਤਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ 340 ਸਿੱਖ, 24 ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਤੇ 12 ਹਿੰਦੂ ਸਨ।

ਕਨੇਡਾ ਪਲੇਸ ਤੇ ਜੋ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੈਨਕੂਵਰ, ਐਬਟਸਫੋਰਡ ਅਤੇ ਨਿਊਵੈਸਟ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀਆਂ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕਾਰਨ ਲਈ ਕਨੇਡਾ ਅਤੇ ਯੂ.ਐਸ.ਏ. ਦੀਆਂ ਦੂਜੀਆਂ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ। ਸਟੇਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ: ਕੰਵਲ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੀਲ ਨੇ ਸੰਭਾਲੀ।

ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਹਿੰਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਫੈਡਰਲ ਪੋਲਰ ਤੋਂ ਹਾਊਸ ਆਫ ਕਾਮਨਜ਼ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਤੋਂ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਆਨਰੇਬਲ ਜੌਹਨ ਫਰੇਜ਼ਰ, ਐਸੀਸੀਏ ਐਡਰ ਸੈਕਟਰੀ ਆਫ ਸਟੇਟ ਡਾਕਟਰ ਨੌਇਲ ਕਿਨਸੇਲਾ, ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਦੀ ਲਿਬਰਲ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨੇਤਾ ਮਿਸਟਰ ਗੌਰਡਨ ਵਿਲਸਨ ਅਤੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਪੂਰਬ ਤੋਂ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮਾਰਗਰੇਟ ਮਿਚਲ ਪੁੱਜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸੂਬਾਈ ਪੋਲਰ ਤੋਂ ਵੈਨਕੂਵਰ ਲਿਟਲ ਮਾਊਟੇਨ ਦੇ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਸ਼੍ਰੀ ਡਾਊਗ ਮਾਵਤ ਵੈਨਕੂਵਰ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਸ਼੍ਰੀ ਐਮਰੀ ਬਾਰਨਜ਼ ਅਤੇ ਐਸ ਕੁਆਈ ਮਾਲਟ ਪੋਰਟ ਰੇਨਫ੍ਰਿਉ ਦੇ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਇ ਸਿਹੋਤਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੈਨਕੂਵਰ ਤੋਂ ਐਲਡਰਮੈਨ ਕੈਰੋਲ ਟੇਲਰ, ਵੈਨਕੂਵਰ, ਐਬਟਸਫੋਰਡ, ਨਿਊਵੈਸਟ ਮਨਿਸਟਰ ਅਤੇ ਸਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੀ ਉਥੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਹਿਊ ਜੌਹਨਸਟਨ, ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਐਡਵਰਡ ਜੇ ਬਰਡ ਦੇ ਪੋਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਰਿਚਰਡ ਬਰਡ ਅਤੇ ਆਨਰੇਬਲ ਜਸਟਿਸ ਸ਼੍ਰੀ ਵਾਲੇਸ ਉੱਪਲ ਨੇ ਵੀ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ। ਨੌਵਾ ਸਕੋਸ਼ੀਆ ਦੇ ਤਟ ਤੇ ਉਤਰਨ ਵਾਲੇ 174 ਰਫਿਊਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਤੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਰਵਾਰ 'ਚੋਂ ਰੋਜ਼ਲੀਨ ਸਟੇਡਰਡ ਵੀ ਪਹੁੰਚੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਠੁੱਕ ਨਾ ਬੋਝ ਸਕਿਆ

ਭਾਵੇਂ ਫੈਡਰਲ, ਸੂਬਾਈ ਤੇ ਮਿਊਂਸਪਲ ਪੋਲਰ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਤੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਹਿਰੀ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ ਪਰ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੇ ਆਮ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਕਾਰਨ ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸਮੁੱਚੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਨੇ ਦੱਖਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸਮੇਂ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਮੀਡੀਏ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਕੁਝ ਕੁ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸੀ ਜੋ

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਆਏ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਬਹੁਤੇ ਤਾਂ ਸੇਵਾਦਾਰ ਜਾਂ ਵਾਲੰਟੀਅਰ ਸਨ ਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੇੜੇ ਸਨ।

ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੀ ਘਾਟ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਾ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਚਾਰ ਮਾਧਿਅਮ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਸਾਰੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿਚ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਨਾ ਪੁੱਜ ਸਕਿਆ। ਦੂਜਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਮੁੱਠ ਨਾ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਲੋਂ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਪਰ ਮੌਕੇ ਤੇ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਕੁਝ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਰੇਬਸਨ ਸੁਕੇਅਰ ਵਿਚ ਡੇਰੇ ਲਾਏ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਕੁਝ ਨੇ ਕਨੇਡਾ ਪਲੇਸ ਵਿਚ ਸਟੇਜ ਲਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਕਈ ਲੋਕ ਤਾਂ ਰੇਬਸਨ ਸੁਕੇਅਰ ਅਤੇ ਕਨੇਡਾ ਪਲੇਸ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਆਖਰ ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਜਾਣ। ਰੇਬਸਨ ਸੁਕੇਅਰ ਤੋਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪੱਖੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਰੋਸ ਮਾਰਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਨੇਡਾ ਪਲੇਸ ਨਾ ਆਉਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਗੇ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਸਟੇਜ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਜਦ ਕਨੇਡਾ ਪਲੇਸ ਦੀ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਬੁਲਾਰੇ ਹਾਜ਼ਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪੱਖੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਦੂਰ ਪਰੇ ਇਕ ਸਟਰੀਟ ਦੀ ਗੁੱਠ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਕਨੇਡਾ ਪਲੇਸ ਵੱਲ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਲਾਊਡ ਸਪੀਕਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਨਾਹਰੇ ਲਗਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਜਿਹੀ ਧੜੇਬੰਦੀ ਕਾਰਨ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਜੋ ਆਏ, ਉਹ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਜੋਗੇ ਵੀ ਨਾ ਰਹੇ।

ਵੈਨਕੂਵਰ ਤੋਂ ਛਪਣ ਵਾਲੇ ਇਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੈਨਿਕ 'ਦੀ ਪ੍ਰਵਿੰਸ' ਨੇ 24 ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 300 ਦੱਸੀ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਗਿਣਤੀ 235-250 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੀ। ਉਂਜ ਕਈ ਤਾਂ ਇਸ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ 1000 ਦੇ ਲਗਪਗ ਵੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਇਤਨੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੇਖ ਕੇ ਇਡੋ-ਕਨੇਡੀਅਨ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੇ ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਨੇ ਅਫਸੋਸ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਅਸੀਂ ਯਾਦਗਾਰ ਤਾਂ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਯਾਤਰੂਆਂ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿਚ ਸਮਾਗਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਮਾਗਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਉਹਨਾਂ ਜਿਤਨੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾੜੇ ਤੇ ਘੱਟ ਅਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮਾਧਿਅਮ ਸਦਕਾ ਹੀ ਇਸ ਸਾਕੇ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਸਮੇਂ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਘੱਟ ਰਹੀ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਸਾਡੇ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਇਹੋ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਨੇਡੀਅਨ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਸਮਾਜ ਉਪਰ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾ ਸਕਦੇ ਸਾਂ।

AUGUST 1 - 14, 1989

THE LINK

Plaque commemorating Komagata Maru 75th Anniversary.

KOMAGATA MARU PLAQUE UNVEILED

By Umendra Singh

A couple of hundred people gathered at the foot of Burrard Street near Canada Place on Sunday, July 23, to commemorate the departure of the steamer Komagata Maru with 352 people who were not allowed to land in Vancouver simply because they were East Indians described as "Hindoos" by the Vancouver Sun and Province.

The fear then was not so much an Asian invasion as a "Hindoo invasion."

The gathering was attended by civic and political leaders including the Speaker of Parliament, John Fraser, BC Liberal leader, Gordon Wilson, NDP parliamentarian, Margaret Mitchell, NDP MLAs Emery Barnes and Moe Sihota, various city councillors and mayors.

They all came to mark the 75th anniversary of the day when people were not allowed into Canada simply because they were from India.

It seemed that nothing had changed as far as the sea was concerned. The waves were still lapping at the foot of Burrard Street where a crowd of Indo-Canadians were still gathered together to support their people on Komagata Maru.

If those poor souls on the Komagata Maru could see what was happening now at the foot of Burrard Street, they would be so proud. Proud that Indo-Canadians had achieved an equal status in Canada.

Proud that political leaders, whose predecessors had sent gunboats in 1914 to intimidate them and force them out of Canada at gunpoint, were now paying homage to them.

Proud that one of their Indo-Can-

dian sons is now an MLA.

Proud that there are so many Indo-Canadians in Canada now and proud that so much is being done to remember them.

But a little sad too. Sad because whereas in 1914 all the Indo-Canadians had united into one group for one common cause, now there are so many different groups with so many leaders tugging in different directions all saying they are doing the same thing in different ways.

The July 23 commemoration near Canada Place also saw the unveiling of a "Komagata Maru plaque" which will find a permanent place somewhere nearby.

There was also a photo exhibition at Canada Place.

The various federal, provincial and civic politicians spoke in remembrance of the passengers of Komagata Maru before the plaque was unveiled.

Meanwhile, Indo-Canadian MLA, Moe Sihota, continued his fight to get the government to commemorate the tragedy in the proper manner by installing a monument until the last minute of the legislature session.

Premier Bill Vander Zalm, calling Moe Sihota names like "Sleazy Moe" and "Media Moe" just as steadfastly refused to give an assurance that the government would give the incident the recognition it deserved.

Moe had presented a petition with 1,500 Indo-Canadian signatures asking for a monument of the tragedy. But Bill Vander Zalm refused to listen.

75 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਾਕੇ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਮੁੜ ਰੌਣਕਾਂ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦਿਵਸ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ

ਵੈਨਕੂਵਰ - ਅੱਜ ਤੋਂ ਠੀਕ 75 ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਸਾਕੇ ਦੀ ਯਾਦ ਉਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਤਾਜ਼ਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿੱਥੇ 1914 ਵਿੱਚ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ 376 ਮੁਸਾਫਿਰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਵਿਤਕਰੇ ਭਰੀ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਪਾਲਿਸੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ।

23 ਜੁਲਾਈ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੋਸਾਇਟੀ ਵੈਨਕੂਵਰ, ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੋਸਾਇਟੀ ਨਿਊਵੈਸਟ, ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੋਸਾਇਟੀ ਐਬਟਸਫੋਰਡ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਟੈਂਪਲ ਡੇਲਟਾ-ਸਰੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵਲੋਂ ਹੋਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੀ ਮੌਕੇ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਇੱਕ ਯਾਦਗਾਰੀ ਇਕੱਤ੍ਰਤਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕੇਂਦਰੀ, ਸੁਬਾਈ, ਮਿਊਂਸਪਲ ਪੱਧਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਵੀ ਕਾਫੀ ਪਤਵੰਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ।

ਉਸ ਦਿਨ ਸੱਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੌਹਾਂ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮ ਹੋਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਅਤੇ ਉਸ ਤੇ ਸਵਾਰ 376 ਮੁਸਾਫਿਰਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਪੂਰਵਕ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਖ਼ਾਤਾ ਇਨਲੈਟ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਪੁੱਜੀ, ਜਿੱਥੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਯੋਗ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸ਼ਾਲੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਸ਼ਾਲ ਥਾਂ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਹੀ। ਨਜ਼ਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਰੰਗ ਬਰੰਗੀਆਂ ਦਸਤਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦੁਪੱਟਿਆਂ ਨੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਹੀ ਰੂਪ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਪੀਕਰਾਂ ਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀਆਂ ਮਿਠੀਆਂ ਉਂਨਾਂ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਰੌਚਕ ਬਣਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਵਜੇ ਦੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੀ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੌਜਵਾਨ ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਕੰਵਰਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੀਲ ਨੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ।

ਸੱਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਕੌਮੀ ਗੀਤ ਤੇ ਫੇਰ ਖਾਲਸਾਈ ਗੀਤ ਨੇ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਮਸਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਇਸ ਮਸਤੀ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰ ਨੀਲ ਨੇ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਫੇਰ ਫਰੈਂਚ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਆਏ ਸਰੋਤਿਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਸ੍ਰ ਨੀਲ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਫਰੈਂਚ ਬੋਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਏ ਪਤਵੰਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ।

ਸੱਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਾਊਸ ਔਫ ਕਾਮਨਜ਼ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਐਨ. ਜੌਹਨ ਫਰੇਜ਼ਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਤੋਂ 75 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਦੁਬਾਰਾ ਨਾ ਵਾਪਰੇ। ਅੱਜ ਤੋਂ 75 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ 75 ਸਾਲ ਮਗਰੋਂ ਇੱਥੇ ਅਜਿਹਾ ਇੱਕ ਇਕੱਠ ਹੋਵੇਗਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ 75 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਹੋਰ ਵੀ ਇਸ ਦੇਰ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਖ਼ਬਰ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਸੀਂ ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਆਏ ਹਾਂ ਜਾਂ ਕਿੱਥੇ ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦਾ ਅਜਿਹੇ ਸਮਾਗਮ ਅਤੇ ਉਸ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਸੈਕਟਰੀ ਔਫ ਸਟੇਟਸ ਵਲੋਂ ਡਾ.ਐਮ. ਕਨਸੇਲਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 75 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਹੋਈ, ਪਰ ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਅਜਿਹੀ ਯਾਦਗਾਰੀ ਵਿਰੁੱਧ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਦੁਬਾਰਾ ਅਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਨਾ ਵਾਪਰੇ।

ਲਿਬਰਲ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਐਨ. ਜੌਹਨ ਫਰੇਜ਼ਰ ਵਲੋਂ ਹਾਜ਼ਰ ਮਿ. ਗੈਲਡਨ ਵਿਲਸਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ

ਲਿਬਰਲ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਵਹਿਦਿਆਂ ਦੇ ਪਾਬੰਦ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਕਰਾਂਗੇ।

ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ. ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਐਡ. ਬੁੱਡਬੈਂਟ ਵਲੋਂ ਬੋਲਦਿਆਂ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਮੇਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਾਰਗ੍ਰੇਟ ਮਿਡਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੀ ਆਈ ਹੈ ਤੇ ਕਰਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਾਡਾ ਪੱਖ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਨੇਹੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ 75 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ 376 ਮੁਸਾਫਿਰਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਕੁੱਝ ਹੋਇਆ ਉਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਹੈ।

ਬੀ.ਸੀ. ਸੋਸ਼ਲ ਕਰੈਡਿਟ ਦੇ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਡਗ ਮੋਵਟ ਨੇ ਐਨ.ਸੀ. ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਸੁਨੇਹੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦਿਵਸ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ

ਉਹ ਕੁੱਝ ਹੁਣ ਦੁਬਾਰਾ ਨਾ ਵਾਪਰੇ ਜੋ ਕੁੱਝ 75 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਸਾਇਟੀ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਿਆ। 75 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਕੁੱਝ ਹੋਇਆ ਉਸ ਘਟਨਾ ਨੇ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਅੱਜ ਇੱਥੇ ਆਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇੱਥੇ ਵਰਨਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ 23 ਜੁਲਾਈ ਦਾ ਦਿਨ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਬੀ.ਸੀ. ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੁੰਗਾਰਾ ਨਾ ਭਰਿਆ ਪਰ ਫੇਰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਵਿੱਚ ਪੈ ਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਇਸ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ ਤੇ ਕਦਰ ਹੈ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦਿਆਂ ਐਨ.ਆਖਰੀ ਮੌਕੇ ਤੇ ਬੀ.ਸੀ. ਸਰਕਾਰ ਨੇ 23 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦਿਵਸ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸਥਾਨਕ ਸਿਟੀ ਕੌਂਸਲਾਂ ਨੇ ਵੀ 23 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ

ਦਿਵਸ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਬੀ.ਸੀ. ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੇ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਸਹੋਤਾ ਸਟੇਜ ਤੇ ਆਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁੱਝ ਲਫਜ਼ ਟੁੱਟੀ ਟੁੱਟੀ ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਕਹੇ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਢੰਗ ਤੋਂ ਬੈਠੇ ਪਤਵੰਤੇ ਮੇਰੇ ਕਹੇ ਲਫਜ਼ੀ ਭਾਵ ਸਮਝ ਲੈਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੀ.ਸੀ. ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਇਸ ਦਿਹਾੜੇ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਯਾਦਗਾਰੀ ਦਿਨ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਨਵਾਜ਼ ਕੀਤਾ। ਸ਼੍ਰੀ ਸਹੋਤਾ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਘਟਨਾ ਅਤੇ ਮੁਸਾਫਿਰਾਂ ਬਾਰੇ ਆਏ ਪਤਵੰਤਿਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ 'ਦੀ ਵੋਇਸ ਔਫ ਦਾ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ' ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਲੇਖਿਕ ਅਤੇ ਸਾਈਮਨ ਫਰੇਜ਼ਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪ੍ਰੋ. ਸ਼੍ਰੀ ਹਿਊ ਜੌਹਨਸਟਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 75 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਮਾਗਾਟਾ

(ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 17 ਤੇ)

(ਸਫਾ 6 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਮਾਰੂ ਦੇ ਮੁਸਾਫਿਰਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਯੋਗ ਤੇ ਅਸਰਦਾਇਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜੱਦੋ ਜਹਿਦ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੋਸਾਇਟੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਬਿਕਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਆਏ ਸਰੋਤਿਆਂ ਤੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦਾ ਪੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੋਸਾਇਟੀ ਨਿਊ ਵੈਸਟ-ਮਿਨਸਟਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਸਖੀਰਾ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ

ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੋਸਾਇਟੀ ਐਬਟਸਫੋਰਡ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਾੜ ਨੇ ਪੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਜੋਕਾਰਾ ਛੱਡਿਆ। ਡੈਲਟਾ ਸਰੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਮੁਸਾਫਿਰ ਨਾ ਸਿੱਖ ਸਨ, ਨਾ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਉਹ ਸੱਚੇ ਇਨਸਾਨ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਸਦਕਾ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਬੈਠੇ ਹਾਂ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਘਟਨਾ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਖਤੀ ਤੋਂ ਵੀ ਚੋਹਾਂ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨਾਂ ਨੇ ਪਰਦਾ ਲਾਹਿਆ।

‘ਰਣਜੀਤ’ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਕੱਤਰਤਾ ਲਈ ਕੀਤੇ ਸਾਂਝੇ ਯਤਨਾਂ ਲਈ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ, ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਉਪਰਾਲੇ ਅਤੇ ਉਦਮ ਲਈ ਸੱਭ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਕੌਮ ਦੀ ਇਸ ਮਹਾਨ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੀ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸੋਸਾਇਟੀ ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਕੰਵਰਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੀਲ ਦੇ

ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਸਟੇਜ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨੀਲ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਸੁਵਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਨੀਲ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਿਹਾੜੇ ਦੀ ਯੋਗ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਨੌਤ ਅਤੇ ਦਿਹਾੜੇ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੰਮ ਛੀਤਾ।

Sikh ceremony to mark fate of Komagata Maru

BY ROBERT MATAS

The Globe and Mail

VANCOUVER

Canada's Sikh community, which has felt ostracized by federal and provincial politicians for the past 18 months, has arranged for a show of support this weekend from both the federal and British Columbia governments.

Four Sikh groups in Vancouver have organized a ceremony tomorrow to commemorate an incident 75 years ago when a ship filled with would-be immigrants from India was not allowed to dock at Vancouver. The event follows two months of activities across Canada to draw attention to the fate of the Komagata Maru.

Neither federal nor provincial cabinet ministers will participate. But John Fraser, Speaker of the House of Commons and the MP for Vancouver South, is to unveil a plaque at a Sikh temple that states the ship was forced to leave Canadian waters "due to the racist immigration policies of the Dominion of Canada."

Doug Mowat, parliamentary secretary to Culture Minister William Reid, said yesterday in an interview that he will represent the provincial government to demonstrate that the province understands what happened 75 years ago and would not allow history to repeat itself.

Yesterday the government proclaimed tomorrow as Komagata Maru Day; earlier Vancouver Mayor Gordon Campbell declared this to be Komagata Maru Week.

Victoria has financed a video on the 1914 incident that will be distributed to schools and libraries. The Culture Ministry is also considering a grant toward a commemorative project in a Vancouver park overlooking the harbor.

Ottawa will be represented by a senior bureaucrat from the Ministry of State for Multiculturalism.

Len Westerberg, press secretary for Minister Gerry Weiner, said Ottawa has contributed \$17,800 toward a one-day workshop tomorrow on the Komagata Maru, but that it is not offering an apology to Canadian Sikhs for past injustices.

"We regret incidents of this sort. They shouldn't happen, but we are looking ahead," he said.

Kanwal Singh Neel, event co-ordinator, said yesterday in an interview that the incident was one of the most significant in the history of the Sikh community in Canada.

Hugh Johnston, a history professor at Simon Fraser University, said the fate of the Komagata Maru is an aspect of Canada's past that has not been acknowledged. "We had a white-Canada policy for most of this century, and most Canadians are not really aware of it."

The Komagata Maru, with 346 Sikhs, 24 Moslems and 12 Hindus aboard, arrived at Vancouver on May 23, 1914, but was not allowed to dock.

Indians were kept out of Canada by regulations that required immigrants to come directly to Canada without stopping in other countries, Prof. Johnston has written in an account of the incident. At the same time, the government put pressure on shipping companies to refuse to sell direct tickets.

The Komagata Maru, chartered by a group of Sikhs wanting to move to Canada, picked up passengers in Calcutta, Hong Kong, Shanghai and Japan. None met the continuous-passage requirement.

Government officials tried to delay proceedings, hoping the ship would be forced to leave because the passengers did not have food or money for a long wait.

When the courts backed the authorities' refusal to allow the ship to dock, for a time the ship would not leave Canadian waters, Prof. Johnston said. Supplied with food and water, on July 23 it finally left for India, where officials saw the men as dangerous political agitators and 19 passengers were killed in a shooting exchange with police.

About 18 months ago, External Affairs Minister Joe Clark urged elected politicians to boycott events sponsored by three Canada-based Sikh organizations. He said some members engaged in or promoted violent activities, and advocated policies incompatible with Canada's foreign policy.

The Globe and Mail July 22 A-3

'NEVER AGAIN'

By DON HAUKA
Staff Reporter

The tragedy of the Komagata Maru must never be repeated.

Local Sikhs and politicians repeatedly delivered that message yesterday at a ceremony to mark the 75th anniversary of the Komagata Maru's forced departure from Vancouver harbor.

About 300 Indo-Canadians sang and cheered on Vancouver's waterfront in a tribute to the 376 would-be immigrants spurned by B.C. in 1914.

"The purpose of this commemoration of the reprehensible incident is so that (Canadians) can learn from the past and resolve that such events must never re-occur," said Kanwal Inder Singh Neel, spokesman for the Khalsa Diwan Society.

Speakers warned that, with tension rising over immigration,

Canada must never forget the Komagata Maru incident.

The ship arrived in Vancouver May 23, 1914, and sat in the harbor for two months.

The ship, with mostly Sikh passengers, was not allowed to take on food and water, and federal authorities refused to allow passengers ashore.

Finally, the ship was escorted out of the harbor by the Canadian cruiser Rainbow.

Eighteen of the passengers were shot by British troops in a dock clash after the ship arrived back in Calcutta.

New Democrat Moe Sihota — the first Sikh to be elected to the B.C. legislature — called the Komagata Maru incident "a dark day in Canadian history."

A Vancouver city plaque commemorating the event was unveiled at the ceremony.

Staff photo by Colin Price

B.C. Sikhs commemorate 1914 incident in ceremony yesterday at north foot of Burrard.

*You are Cordially Invited to Attend
the Ceremony to Unveil the Plaque
Commemorating the 75th Anniversary of the
Komagata Maru Incident*

*Wednesday, May 23rd, 1990
7:00 p.m.*

*Portal Park
(Hastings and Thurlow Streets)*

'Cosmetic posturing'

By Brian Kieran
Victoria Bureau

A new plaque commemorating the 1914 Komagata Maru incident is "cosmetic posturing" by the Socreds to get back the Indo-Canadian vote, charges NDP MLA Moe Sihota.

The plaque, unveiled last night at Portal Park in Vancouver, recalls a dark page in Canadian history when a shipload of East Indian immigrants was refused entry at the Port of Vancouver and ordered back to India.

In June 1989 a request by Sihota — the only Indo-Canadian in the Legislature — for government funding for the plaque was rejected.

Premier Bill Vander Zalm sparked an ugly debate when he suggested the New Democrat MLA was using his race "abusi-

vely."

Sihota said the handling of the issue a year ago offended the Indo-Canadian community and the "scars" wouldn't be erased by yesterday's gesture.

In the House yesterday, Provincial Secretary Howard Dirks said the decision to turn away the immigrants was "not a decision which history and Canadians of today can regard with comfort."

Outside the House, Sihota said many Indo-Canadians felt the premier's tone last June "showed a racial bias."

Sihota added that Dirk's statement was "political damage-control a year too late by a government that realizes it is in serious disfavor in that community."

After its initial refusal to fund the plaque, the provincial government decided, without fanfare, to split the \$3,000 cost with Ottawa.

THE PROHCE
THUR MAY 24, 1990

The Sun May 23, 1990 A-7

Unveiling of plaque boycotted

By KEVIN GRIFFIN
Sun Multiculturalism Reporter

An Indo-Canadian group is boycotting today's unveiling of a civic plaque commemorating the Komagata Maru incident because it says the plaque's wording is needlessly "divisive" by mentioning religion.

Darshan Gill, director of the Komagata Maru Foundation of Canada, said referring to the number of Sikhs, Hindus and Muslims aboard the ill-fated ship is "completely unnecessary, divisive and irrelevant."

"This reference to religion, either alone or by numbers, negates the positive effect of any plaque to be installed. The passengers never came for a religious expedition. They came as economic immigrants to better themselves," Gill said.

The plaque is being unveiled at 7 p.m. at Portal Park across from 1066 West Hastings in downtown Vancouver. It commemorates the 75th anniversary of the refusal by Canadian officials to allow most of the ship's passengers to disembark in Vancouver in 1914.

The plaque says, in part: "On May 12, 1914, 376 British subjects (12 Hindus, 24 Muslims and 340 Sikhs) of Indian origin arrived in Vancouver Harbor aboard the Komagata Maru, seeking to enter Canada. Three-hundred and fifty-three of the passengers were denied entry and forced to depart on July 23, 1914."

Vancouver Ald. Sandra Wilking said she was disappointed at the boycott.

Wilking said "the race relations committee worked with the Indo-Canadian community to come up with an acceptable wording to as many people as possible. We had a consultative process and that was the outcome. Unfortunately, not everyone is going to be happy."

Kanwal Singh Neel, plaque coordinator for the Khalsa Diwan Society, said rather than being divisive, identifying Komagata Maru passengers by religion shows the different religions cooperated despite the pressure and discrimination they faced together for months.

"This is not just a Sikh issue — we wanted to show that people from different religions could live together," he said.

The federal and provincial governments are each paying for the \$3,000 plaque, with the city depositing \$500 to the park board for maintenance and cleaning, according to a report to council.

Outburst over plaque recalled by NDP MLA

By KEITH BALDREY
Sun Victoria Bureau

VICTORIA — A bitter outburst levelled at New Democratic Party MLA Moe Sihota last year by Premier Bill Vander Zalm clouded the government's announcement in the legislature Wednesday that it will participate in the funding and unveiling of a plaque commemorating the Komagata Maru incident.

Sihota (Esquimalt-Port Renfrew) said he wished he could simply offer the government his congratulations but felt it necessary to draw attention to last year's incident in the legislature.

Last year, Vander Zalm accused Sihota of inciting tensions in B.C.'s Sikh community because he criticized the government for not allotting funds for a plaque commemorating the Komagata Maru incident.

The incident occurred in 1914 when a shipload of East Indian refugees was turned back by B.C. authorities after it was held in Vancouver harbor for two months. The ship was then sent back to India, where British police — believing those aboard were anti-British — fired upon the passengers, killing or injuring dozens.

The B.C. government has now agreed to split with the federal government the cost of the \$3,000 plaque, unveiled Wednesday at 1066 West Hastings in Vancouver.

SIHOTA

About 200 people attended the ceremony, including Mayor Gordon Campbell and MLA Grace McCarthy (SC—Vancouver-Little Mountain).

Hari Sharma, president of the Komagata Maru Historical Society, said the plaque is of great symbolic importance to Indo-Canadians.

"It's important for us, the descendants of the people of the Indian sub-continent because it commemorates our pioneers. It commemorates the sacrifices they made to open up the gates for us."

Wednesday, Sihota, a Sikh, told the house Vander Zalm's comments last year offended parts of the Indo-Canadian community, and left scars that still remain.

"Those statements have left the Indo-Canadian community unsettled and in many quarters, offended. The scar left by those actions will heal inevitably over time, but they will not be healed exclusively by one statement made in the legislature," Sihota told the house.

"I think we all understand why the government is making the statement that it is today," he said.

"I wish that I could simply congratulate the government for the statement without having to make reference to events that have transpired in this house, and particularly the events of last year when we witnessed an unnecessary outburst by the premier of this province."

Last year, after Vander Zalm's attack in the house, Sihota mailed the premier's comments to Indo-Canadians in Richmond — Vander Zalm's own riding — which caused Vander Zalm to again attack Sihota in the legislature.

The Sun May 24, 90

B-3

Dispute Over Wording Of Komagata Maru Plaque

A plaque commemorating the Komagata Maru tragedy was unveiled at Portal Park in downtown Vancouver on Wednesday evening, May 23.

It marks the 75th anniversary of Canada's racist gunboat diplomacy when more than 376 people of Indian origin, mainly Sikhs, were not allowed to land in Vancouver from their ship, the Komagata Maru.

Their vessel was pushed out into the open sea by a gun boat of the Canadian navy on orders from the Canadian government.

The federal and provincial governments are paying \$3,000 each for the plaque.

The Vancouver City has paid the park board \$500 for maintenance and cleaning of the plaque.

But one Indo-Canadian organisation, the Komagata Maru Foundation of Canada, boycotted the unveiling ceremony saying the reference to the number of Sikhs, Hindus and Muslims who came on the ship was divisive and unnecessary.

"On May 12, 1914, 376 British

subjects (12 Hindus, 24 Muslims and 340 Sikhs) of Indian origin arrived in Vancouver Harbor aboard the Komagata Maru, seeking to

MOE SIHOTA

enter Canada. There hundred and fifty-three of the passengers were denied entry and forced to depart on July 23, 1914," part of the plaque reads.

The other Indo-Canadian organisations, including the Khalsa Diwan Society, are happy with the plaque and its wording.

Indo-Canadian MLA, Moe Sihota, claims the plaque is "cosmetic posturing by the Socreds to

Contd. Page 26

May 25, 1990

THE LINK

Dispute Over Wording Of Komagata Maru Plaque

From Page 1

get back the Indo-Canadian votes.

In June 1989 a request by Sihota for government funding for the plaque was rejected and premier Bill Vander Zalm accused Sihota of using his race "abusively."

Sihota said the handling of the issue a year ago offended Indo-Canadian community and the "scars" can't be erased by unveiling the plaque now.

In the legislature, provincial secretary Howard Dirks said the decision to turn away the immigrants in 1914 was "not a decision which history and Canadians of today can regard with comfort."

Sihota said that Dirk's statement was "political damage control a year too late by a government that realizes it is in serious disfavor in that community."

He said many Indo-Canadians felt the premier's tone last June "showed a racial bias."

ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਨਾਲ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਅਨਿਆਂ

23 ਮਈ ਨੂੰ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੇ ਪੁੱਜਿਆ ਪੱਤਰ ਵਰ੍ਹੇ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਲੰਘੇ ਸਾਲ ਵਿਚ, ਕੋਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਾਮਰਾਜੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਨਸਲਵਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਹੱਕੀ ਸੰਗਰਾਮ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ, ਵੈਨਕੂਵਰ ਅਤੇ ਹੋਰਨੀਂ ਥਾਈਂ ਕਈ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਜਥੇਬੰਦ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦੁਖਾਂਤ ਉਪਰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਗਏ। ਘਟਨਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਿਛੋਕੜ ਅਤੇ ਉਸ ਸੰਬੰਧੀ ਹੋਰ ਖੋਜ ਭਰਪੂਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਕਈ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਖਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਰਸਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੇ।

ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਬਹੁਤੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵੈਨਕੂਵਰ ਏਰੀਏ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਈਆਂ। ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਹੋਰਨੀਂ ਥਾਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦੁੱਕੜ ਲੇਖ ਛਾਪਣ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਸੂਚਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਵੈਨਕੂਵਰ ਏਰੀਏ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੀਆਂ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ, ਜਮਹੂਰੀ, ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਉਤੇ ਆਧਾਰਤ, ਕੋਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਨੇ ਲੰਘਿਆ ਵਰ੍ਹਾ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ ਤੇ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਕੀਤੀ। ਕੁਝ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਲੋਕ ਇਸ ਤੋਂ ਮੁੱਢ ਵਿਚ ਹੀ ਵੱਖ ਹੋ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਖਰੇ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਵੱਖ ਮਨਾਉਣਾ ਹੀ ਠੀਕ ਸਮਝਿਆ। ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਉਹ ਸੰਗਠਨ ਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ ਜੋ ਕੋਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸਾਕੇ ਨੂੰ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਨ ਤੋਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਹੋਰਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਪਰ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਨੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਈ। ਇਹ ਫਿਲਮ 18 ਜੁਲਾਈ 1990 ਨੂੰ ਪਬਲਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜਿਸ ਦੀ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਭਰਪੂਰ ਚਰਚਾ ਹੋਈ। ਅਨੇਕਾਂ ਲਾਇਬਰੇਰੀਆਂ, ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਸੰਗਠਨਾਂ ਵਲੋਂ ਇਸ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੈ ਛੇਤੀ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ ਉਪਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕੇਗੀ।

ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਦਾ ਇਕ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਫੈਡਰਲ, ਬੀ. ਸੀ. ਅਤੇ ਲੋਕਲ ਸਰਕਾਰਾਂ, ਪੁਲਿਸ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਨੇ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਨਸਲੀ ਭੇਦਭਾਵ ਦਾ ਝਿਜ਼ਟ ਅਤੇ ਨਿਖੇਧੀਯੋਗ ਗ਼ੈਰਮਨੁੱਖੀ ਵਰਤਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਹੁਣ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਪਛਚਾਤਾਪ ਕਰੇ। ਬੀ. ਸੀ. ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਇਕ ਹਫਤਾ ਮਨਾਵੇ ਅਤੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੀ ਮਿਊਨਿਸਪਲਿਟੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਕ ਯਾਦਗਾਰੀ ਪਲੇਕ (ਟੁਕੜੀ) ਲਾਵੇ।

ਪਿੱਛੋਂ ਹੋਰਨਾਂ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਵੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਉਠਾਈਆਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੇ ਤੰਗ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹਿਆ। ਕੁਝ ਫਿਰਕੂ ਅਨਸਰਾਂ ਅਤੇ ਖੁਦਗਰਜ਼ਾਂ ਨੇ ਕੋਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੂੜੀ ਸੋਚ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਂਦਿਆਂ ਉੱਕਾ ਸੰਗ ਮਹਿਸੂਸ ਨਾ ਕੀਤੀ।

ਇਹ ਕਿੱਡੀ ਦੁਖਦਾਇਕ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ, ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਾਮਰਾਜੀਆਂ ਦੇ ਭਿਆਲ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਗੋਰੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਨਸਲੀ-ਨਫਰਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਕੈਦੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਲਕੱਤੇ ਦੀ ਬਜਬਜ ਬੰਦਰਗਾਹ ਉਪਰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜੀ ਹਾਕਮਾਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ 28 ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਕੁਝ ਕੁ ਨੂੰ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਰੂਪੋਸ਼ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਪਿਆ। ਅਨੇਕਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹੀ ਡੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛਾਂ ਦੀ ਜੂਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਮੁਖੀ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਸਿੰਘ ਸਰਹਾਲੀ ਕਈ ਸਾਲ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਭਟਕਦੇ ਫਿਰਦੇ ਰਹੇ।

ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜੀਆਂ ਅਤੇ ਗੋਰੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਹਾਕਮਾਂ ਤੋਂ ਵਿਤਕਰੇ ਅਤੇ ਤਸੱਦਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਆਸ ਵੀ ਕੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ? ਵੱਡੇ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੋਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਦੇਸ਼-ਭਗਤ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਭਰੀਆਂ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀਆਂ ਭੇਟ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਰਨ ਪਿੱਛੋਂ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੀ ਹਮਵਤਨੀ ਪਰ ਫਿਰਕੂ-ਤੰਗਨਜ਼ਰ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਘੋਰ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਅਤੇ ਧੱਕਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਕਿੱਡੀ ਜਹਾਲਤ ਅਤੇ ਜਬਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ 376 ਭਾਰਤੀ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ 75 ਸਾਲਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਅਤਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਅਨਿਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

‘ਕੋਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ’ ਨੇ ਕੋਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ‘ਪਲੇਕ’ ਲਾਉਣ ਲਈ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੀ ਮਿਊਨਿਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ‘ਰੇਸ ਗੀਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਕਮੇਟੀ’ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਾਡੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਉਪਰ, ਸਾਡੇ ਵਲੋਂ ਪਲੇਕ ਲਵਾਉਣ ਦੇ ਸੰਤੁਲਤ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਰੋਲ ਦਿੱਤਾ। ‘ਰੇਸ ਗੀਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਕਮੇਟੀ’ ਨੇ ਇਨਸਾਫ ਤੇ ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਤੋਂ ਕੰਮ ਨਾ ਲੈਂਦਿਆਂ, ਤੰਗ ਰਾਜਸੀ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਮੁੜ ਟੇਢੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰ ਨਸਲ ਤੇ ਰੰਗ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਨਹੀਂ, ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਪਰ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਇਸ ਦੇ ਮੁਖ ਚਾਲਕ ਇਸ ਵਾਰ ਕੋਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਦੇ ਹਮਵਤਨੀ ਹਨ। ‘ਰੇਸ ਗੀਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਕਮੇਟੀ’ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ‘ਰੇਸ ਗੀਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਕਮੇਟੀ’ ਵਾਲੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਭਾਰੂ ਧਿਰ ਦੇ ਰਾਜਸੀ ਹਿਤਾਂ ਦੇ ਲਈ ਸਾਡੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਫਿਰਕੂ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਦਬਾ ਹੇਠ ਝੁਕ ਗਈ।

ਇਹਨਾਂ, ਕੋਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਕੇ ਕਿਸ ਗੱਲ ਦਾ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਆ ਹੈ? ਕੀ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਬਹੁਤੇ ਸਨ? ਜਾਂ ਕੀ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੀ ਸਨ?

ਜੇ ਕੋਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਇਕ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਪਿੰਨੂ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨੀਆ ਹੀ ਬਣਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਜਾਂ ਫਿਰਕੂ ਸੰਸਥਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਵੈਮ ਸੇਵਕ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਹਿੰਦੂ ਮਹਾਂ ਸਭਾ ਜਾਂ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਹੀ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਹੜੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸੱਜਣ ਨੇ 12 ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਉਪਰ ‘ਮੁਸਲਮਾਨ’ ਹੋਣ ਦਾ ਠੱਪਾ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਕਿਧਰੇ ਕੋਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ 12 ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਗਵਾ ਕਰੇ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਅਖੌਤੀ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ 340 ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ, ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਬੱਸ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਵਾਂਗ, ਅਗਵਾ ਕਰਕੇ ਲੈ ਜਾਣ ਤੇ ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦੀ ਕਾਲਖ ਮਲਣ। ਕੋਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਮੁਸਾਫਰ ਦੇਸ਼ਭਗਤ ਸਨ, ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਸਨ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਏਕਤਾ ਅਤੇ

- ਸੁਫੀ ਅਮਰਜੀਤ

ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਸੰਗਰਾਮੀਏ ਸਨ। ਉਹ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹੇ ਤੇ ਫਿਰਕੂ ਤੇ ਵੰਡਵਾਦੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰਹੇ ਜੋਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਅਤੇ ਅੱਜ ਵੀ, ਸਾਮਰਾਜੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਹੱਥਠੋਕਾ ਸਨ ਅਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਹਨ।

ਕੋਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਉਸਦੀਆਂ ਸਹਿਯੋਗੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਈਸਟ ਇੰਡੀਅਨ ਵਰਕਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਲੋਕ ਕਲਾ ਕੇਂਦਰ, ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਾਹਿਤਕ ਟਰੱਸਟ ਕੈਨੇਡਾ, ਅਦਾਰਾ ਲੋਕਤਾ ਆਦਿ ਨੇ 23 ਮਈ 1990 ਨੂੰ ਕੋਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਸੰਬੰਧੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਣ ਵਾਲੀ ਪਲੇਕ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਪਲੇਕ ਲਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੋਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਵਧਦਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੀ ਜੋਤੀ ਗੋਰਵ ਨਾਲ ਜਗਦੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਸ ਫਿਰਕੂ-ਵੰਡ ਉਤੇ ਆਧਾਰਤ ਪਲੇਕ ਕੋਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਕਲੰਕ ਹੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਪਲੇਕ ਕੋਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਦੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤਾਂ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਈਸਾ ਵਾਂਗੂੰ ਸਲੀਬ ਹੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਲੰਘਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਅਸੀਂ ਕੋਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਲਈ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਸਤਿਕਾਰ ਤੇ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਫਿਰਕੂ ਪਲੇਕ ਲੱਗਣ ਨਾਲ, ਸਿਰਫ ਸਿਰ ਹੀ ਝੁਕਾਉਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੇਚਾਰਗੀ ਦੇ ਅੱਥਰੂ ਕੋਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਹਾਲੇ ਹੋਰ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਇਨਸਾਫ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਯਤਨ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ।

ਅਸੀਂ ਇਹੋ ਆਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਦੇ ਉਹ ਦਿਨ ਜ਼ਰੂਰ ਆਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਇਸ ‘ਪਲੇਕ’ ਉਪਰ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਹਟਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਜਿਹੜੇ ਕੋਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਨਾਂ ਉਪਰ ਫਿਰਕੂ ਧੱਬੇ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਆਵੇਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 1914 ਵਿਚ ਵੈਨਕੂਵਰ ਅਤੇ ਕਲਕੱਤੇ ਵਿਖੇ ਉਹਨਾਂ ਉਪਰ ਜਬਰ ਕੀਤਾ।

ਭਾਰਤ ਦੀ ਏਕਤਾ-ਅਖੰਡਤਾ ਲਈ ਖਲੋਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਕੋਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਦੁਖੀ ਦਿਲ ਨਾਲ, ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸਿਰ ਝੁਕਾਉਂਦੇ ਹਾਂ।